

Tarafe'nin Şiirlerinde Hiciv

Satire in Tarafah's Poetry

Sedat TUNA¹

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 26. 08. 2021

Kabul Tarihi / Accepted: 26.10. 2021

Doi: 10.48146/odusobiad.987341

Atıf/Citation: Tuna, S., "Tarafe'nin Şiirlerinde Hiciv" *ODÜSOBİAD* 11(3), 893-928, Doi: 10.48146/odusobiad.987341

Öz

Tarafe bin Abd Bekrî'nin yaşam öyküsü sırlarla doludur. Tarafe, Câhiliye Dönemi'nin en meşhur şairlerinden biri ve mukillûn şairlerin ilkidir. Asıl ismi Amr bin Abd'dır. "Tarafe" ise ün kazandığı lakabıdır. Edebiyat kaynakları Tarafe'nin doğum ve ölüm tarihini belirlemede görüş birliğine varamamış ve bu konuda net bilgiler verememiştir. Doğum ve ölüm tarihlerini kesin çizgilerle belirlemek oldukça güçtür. Tarafe, şairleriyle meşhur bir kabile ve yine şairleriyle meşhur bir aile içerisinde kabilesinin yaşadığı Bahreyn'de dünyaya geldi. Ailesinden ve kavminden etkilenerek henüz yedi yaşındayken ilk şiirini inşâd etti. Dönemin Hîre hükümdarı Amr bin Hind'i hicvettiği için hükümdarın emriyle genç yaşında Bahreyn'de öldürüldü. Genç yaşında öldürüldüğü için "İbnü'l-İşrîn" ve "el-Gulâmü'l Katîl" isimleri verildi. Tarafe'nin şiirde en önemli üstünlüğü ifadeleri düzgün ve ahenkli kullanması, yenilikçi olması, hiciv de meşhur olması ve gereğinden fazla cesur olmasıdır. Tarafe küçükken babasını kaybetti, yetim büyüdü ve evlenmedi. Amcaları, Tarafe'nin aylak aylak yaşayacağı ve sahip olacağı malı israf edeceği düşüncesiyle babasından kalan payını annesine vermedi. Bu duruma isyan eden Tarafe, amcalarını hicvetti. Amcalarını hicvetmesinden dolayı da sıkıntılı bir aile hayatı yaşadı. Ailesiyle yaşadığı bu sıkıntı kavminin yaşadığı yerden ayrılmasına ve kavminden, akrabalarından uzaklarda Arap Yarımadasında gezip dolaşmasına sebep oldu. Ailesiyle yaşadığı huzursuzluk ve ailesinden uzak kalması kişiliğini olumsuz etkiledi. Fakir ama onurlu bir şekilde, hiç kimseye el açmadan ve kimseye minnet etmeden yaşadı. Şarap içerek, süvarilik yaparak ve kadınlarla muhabbet ederek aylakça yaşantısına devam etti. Yaşantısına müdahale etmeye kalkışanlara da hiciv silahını doğrultarak onları küçük düşürmeye çalıştı. Şu gök kubbe altında kısa yaşamasına rağmen arkasında kendinden daha uzun

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ordu Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, Ordu, tuna.sedat52@gmail.com ORCID ID: 0000-0001-5832-3724

yaşayanlara göre daha etkili ve daha derin izler bırakarak, sivri dilinin zararını görerek bu dünyaya hazin bir sonla veda etti.

Anahtar Sözcüler: Tarafe, Câhiliye Dönemi, Amr bin Hind, Muallaka, Hiciv.

Abstract

The life of Tarafah is full of mysteries. Tarafah is one of the most famous poets of the Jahiliyyah Period and is the first of poets that have fewer poems. His actual name is Amr ben Abd. Tarafah, however, is his nickname that he became famous. Literature authorities could not come to an agreement about the birth and death dates of Tarafah. It is fairly difficult to determine his birth and death dates with clear lines. He was born in a family and tribe that both are famous for their poets in Bahrain. He wrote his first poem at the age of seven while under the influence of his family and tribe. He was executed in his younger years by the order of Amr ben Hind, for the reason of satirizing him. His primary supremacy in poetry were his mastery of words and the ability to use proper words in harmony in his revolutionary poems, being famous in terms of satire and being brave more than enough. He mourned his father at a very young age, he grew up as an orphan and never married. His uncles denied his mother of the legacy his father left when he died. Tarafah got mad at his uncles and satirized them. He had problems with his family members because of this. These problems caused him to leave his tribe and wander the arabian peninsula. The restlessness he experienced and being far away from his family affected him in a negative way. He lived a poor but honorary life without receiving help from others. He continued his drifter life in which he drank wine, rode horses and spoke with women. He satirized those who tried to interfere with his life. Although he lived a relatively short life compared to his age's poets, he left deeper and powerful marks than them. He passed away at a very young age, as a result of his acridity.

Keywords: Tarafah, the Jahiliyya Period, Amr ben Hind, The Mu'allaqa, Satire.

Giriş

Sanat deyince Araplar da akla ilk şiir gelirdi ve şiir diğerlerinden daha üstün kabul edilirdi. Çöl ortasında, günlerce süren yolculuklarda, alışkın olmayanları deniz tutmasına benzer bir şekilde etkilediği ve başlarını döndürdüğü "deve yürüyüşü" şiirin gelişmesinde çok önemli olmuştur. Yuları başı üstünde bırakılmış devenin üstünde türkü söyleyen bedevî söylediği türkünün ahengi ve ritmine göre devenin hızlanıp yavaşladığını görünce bir zaman sonra bunu deveyi gütmek için bir araç olarak kullanmaya başladı. Devenin attığı ağır adımlarla ilk vezni bulmuşlardır. Deveyi güdenlerin söylediği bu türkülere "hidâl" adı verildi. İşin nazariyesiyle uğraşan bilginler kuralları tespit ettiler ve böylece Câhiliye Dönemi şiiri teşekkül etti.²

² İsmail Güleç, "Hz. Peygamber'in Müslüman Olmayan Şairlere Karşı Tutumu", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 20 (2018), 4.

Şiir sözlükte: “Zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan edebi anlatım biçimi; manzume, düşünce, hayale, imgeye, gönle seslenen, anı, duygu, coşku uyandıran, etkileyen yön.”³ gibi anlamlara gelmektedir. Şair ise: “Bir şeyi bütün incelikleriyle bilmek, sezerek vâkıf olmak; ölçülü ve ahenkli söz söylemek.” anlamlarındaki şi’r kökünden türeyen şair kelimesi “nesne ve olaylara bilerek ve sezerek vâkıf olan, ölçülü ve âhenkli söz söyleyen” demektir. Terim olarak “bilgi, sezış, duygu ve heyecanlarını ölçülü ve âhenkli biçimde ifade eden kimse” şeklinde tanımlanabilir.⁴

Cumahî (öl.231/846): “Şiirden daha doğru bir ilme sahip olmayan bir kavmin ilmiydi.”⁵ demiştir. O halde şiir, ruhun lisanıdır yahut gizli hakikatlerin ortaya çıkmasıdır. Şiir, bize tabiatın güzelliğini sözler ve meânî ile tercüme ve tefsir eder.⁶

İslâm gelmeden önceki dönemde yaşamış olan şairlerin şiirleri için “Câhiliye Şiiri” terimi kullanılır.⁷ Câhiliye şiiri, Arap yaşam tarzının bir aynasıdır. Arapların âdetlerini, geleneklerini, haberlerini, edebiyatlarını, ilimlerini, ahlâklarını, savaşlarını ve hayat tecrübelerini bizlere aktararak bilgiler verir ve bu bilgileri, diğer nesillere aktarır. Câhiliye Dönemi şiirinin etkisi sonraki dönemlere kadar açık bir şekilde sürmektedir. Câhiliye Dönemi şiiri hâlâ okuyanların ve dinleyenlerin gönlünde geçerliliğini korumaktadır.⁸

Aynı zamanda şiir Araplar’ın kültür mirası ve sicil kayıdır. Hz. Ömer minberdeyken cemaate:

أَوْ يَأْخُذْهُمْ عَلَى تَخَوُّفٍ فَإِنَّ رَبَّكُمْ لَرْؤُفٌ رَحِيمٌ

“Yahut da onları korku üzere iken yakalamayacağından güven içinde midirler? Şüphesiz Rabbiniz çok esirgeyicidir, çok merhametlidir.”⁹ âyetini okuyarak “تَخَوُّفٍ” kelimesinin anlamını cemaate sormuştur. Hüzeyl kabilesinden bir ihtiyar ayağa kalkarak “تَخَوُّفٍ” kelimesi bizim lehçemize göre “التَّنْقِصُ” manasınadır.” demiştir. Hz. Ömer o ihtiyara: “Bu konu ile ilgili Arap kelimelerinden bir şiir bilir misin?” diye sorduğunda o ihtiyarda: “Evet biliyorum der ve bildiği şiiri okur.” Hz. Ömer: “Şiir, Araplar’ın ilmi ve divanıdır. Divanınıza sıkıca yapışın. Eğer sıkıca yapışırsanız ayrılığa düşmezsiniz.” demiştir. Bunun üzerine: “Bizim divanımız nedir?” diye sorduklarında

³ TDK, “Şiir”, *Türkçe Sözlük* (Ankara: 1988), 1386.

⁴ Nasuhi Ünal Karaaslan, “Şair”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 38/302-304.

⁵ Ebû Abdillâh Muhammed bin Sellâm b. Ubeydillâh b. Sâlim el-Cumahî el-Basrî, *Tabakâtü fuhûli’s-şu’arâ* (Cidde: Dâru’l-Medenî, ts.), 10.

⁶ Bağdatlı Müderriszâde Mehmet Fehmi, *Târih-i Edebiyyât-ı Arabiyye* (Ankara: Fecr Yayınları, 2021), 1/259.

⁷ Nihad M. Çetin, *Eski Arap Şiiri* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1973), 8.

⁸ Yahyâ el-Cebûrî, *eş-Şi’ru’l-Câhilî* (Beyrut: Müessesetü’r-Risâle, 1407/1983), 121.

⁹ en-Nahl 16/47.

Bu makale araştırma ve yayın etiğine uygun hazırlanmıştır. iThenticate® intihal incelemesinden geçirilmiştir.

"Câhiliye Dönemi şiiridir. Onda kitabınızın tefsiri ve sözünüzün anlamları (meânî) vardır." karşılığını vermiştir.¹⁰

Câhiliye Dönemi insanı şiire önem verdiği kadar şiiri inşâ eden şaire de önem vermiş, gereken saygıyı da göstermiştir. Şairler de en az şiir kadar önemliydi ve kimi şairler içinde yaşadıkları kabilenin adeta temel direği, reisleriyle birlikte kavminin en önemli adamı idiler.¹¹

Her kabile, içinden çıkardığı şairle övünürdü. Şiir, savaşlarda oklardan, mızraklardan, süvarilerden daha kuvvetli silahtı; çünkü savaş şiirin oluşturduğu psikolojik güç ve ruhla kazanılır ya da kaybedilirdi.¹²

O zamanın şairleri zamanımızdaki partizan gazetelere benzetebiliriz. Nasıl ki bu gazeteler mensup oldukları partilerin propagandasını yaparlarsa, o zamanki şair de mensup olduğu kabilenin bir nevi propagandasını yapardı. Bu sebepten kabilede bir şair türerse, kabilenin fertleri birbirini tebrik eder ve diğer kabilelerden heyetler tebrike gelir, ziyafetler verilir ve kabilelerde adeta bir düğün havası hüküm sürerdi. Şair isterse lalettayin bir insanı şöhrete ulaştırır, istemediği meşhur bir kimseyi de bir veya birkaç beyitle hiçe indire bilirdi.¹³

Şairlerin hicvetmesine maruz kalmak hiçbir kimsenin istemeyeceği bir şeydi. Bir şiirde kendisinden övgüyle bahsedilmesi ise en çok istenen şeylendendi. Şairlerin dili sivri olurdu ve bazen bir kabileye karşı söylenen bir hiciv şiiri savaş sebebi olabilmekteydi.¹⁴

Câhiliye şairleri en fazla hicivde şöhrete ulaşmakla beraber fahr, gazel, mersiye ve vasıf da maharetlerini göstermişlerdir. Hicivde daha fazla, şöhrete ulaşmalarının sebebi, kabileler arasında devam eden harpler yüzündendir. Bir tarafta kılıç şakırtıları duyulurken, diğer tarafta, iki taraf şairleri yekdiğerinin kabilesini hicvederek reis veya kabile efradının yaptığı işleri küçümser veya onu kötüye yorarlardı.¹⁵

1. Doğduğu Çevre ve Kabilesi

Tarafe, Bahreyn'de doğmuş ve kavmiyle beraber Bahreyn'de yaşamıştır. Bahreyn, Cezîretü'l-Arab'ın doğusunda yer alır.¹⁶ Bahreyn'in bulunduğu bölgenin asıl adı Şibhü Cezîretü'l-Arab'tır. (Arap yarımadasıdır)¹⁷ Bahreyn'in

¹⁰ Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed bin Ebî Bekr b. Ferh el-Kurtubî, *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kur'an* (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1427/2006), 12/332.

¹¹ Çetin, *Eski Arap Şiiri*, 10.

¹² Kenan Demirayak, *Arap Edebiyat Tarihi* (Erzurum: Fenomen Yayınları, 2017), 73.

¹³ Cemal Muhtar, "Câhiliye Devri Şiiri", *Doğu Dilleri* 1/1(1964), 46-48.

¹⁴ Harun Öğmüş, *Kur'an Yorumunda Şiirin Yeri* (II/VIII. Asır Çerçevesinde) (İstanbul: İsam Yayınları, 2010), 40.

¹⁵ Muhtar, "Câhiliye Devri Şiiri", 46-48.

¹⁶ Ebü'l-Haccâc Yûsuf bin Süleymân b. İsâ el-A'lem eş-Şentemerî en-Nahvî, *Şerhu's-su'arâ'i's-sitte* (Beyrut: Dâru'l- Âfakî'l-Cedîde, 1403/1983), 2/7.

¹⁷ Kudret Büyükcoşkun, "Arabistan", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1991), 3/252-258.

büyük şehri Hecerdir ve Tarafe'nin kavminin yaşadığı Diyâr'ı Rebîa 'da fasih Arapça konuşulurdu.¹⁸

Yarımadanın temel özelliği birbirlerinden ayrı iki dünya arasında bağ olmasıdır. Yarımada'nın aşılmaz çölleri, deve kervanlarıyla sürekli olarak aşılmaktadır. Zira deve çöl yaşamının ayrılmaz bir parçasıdır ve deve kervanları çölün gemileridir.¹⁹

Çölde hayatta kalmak tek başına bir çaba ile mümkün değildir. Bu aynı zamanda grup dayanışmasını da gerektirir. Bu nedenle çöl insanının ferdiyetçiliği bugünün toplumlarında ifade edildiği gibi bir karaktere sahip değildir. O, Aile ve kabile içerisinde varlığını devam ettirir. Kabile fertleri birbirlerine sıkı sıkıya bağlıdırlar. Aralarında asabiyet bağları kuvvetlidir. Bir bedevi için kabilesiyle olan bağını kaybetmekten daha büyük bir felaket olamaz. Kabileye bağlılık, hudutsuz ve şartsız sadakat kabile hayatının önemli bir göstergesidir.²⁰

Badiyede çetin koşullar içerisinde yaşayan Tarafe'nin kabilesi meşhur iki büyük Arap kabilesinden biri olan Rebîa bin Bekr bin Vâil kabilesidir. Büyük ve meşhur ikinci kabile ise Benî Tağlib kabilesidir.²¹

Kuzey Arabistan'ın büyük kabile topluluğu olan Rebîa, Tihâmede ki²² el-Gavr'a kadar Necid'in civarındaki bölgelerde yerleşmişlerdi. Abdülkayslıların Bahreyn'e gitmek üzere buralardan hareket etmelerinden sonra Necid yaylalarına yayıldılar ve Hicaz ile Tihâme hudutlarına dayandılar. Ancak bazı kolları zamanla Tihâme'yi de terk ettiler ve daha ilerilere gittiler. el-Cezire'ye gelenler burada Diyâr-ı Rebîa ve Diyâr-ı Bekr bölgelerine yerleştiler.²³ Tarafe, inşâd ettiği şiirinin bir beytinde kabilesinin yaşadığı yerlere vurgu yapar:

حَيْثُمَا قَاظُوا بِنَجْدٍ وَشَتَّوْا حَوْلَ ذَاتِ الْحَاذِ مِنْ ثِنْتَيْ وَفُرَّ²⁴

"Her ne zaman Necid'de Vukur'un²⁵ kenarlarında hâz bitkisi olan yerin etrafında sıcağı geçirirler ve kışlarlarsa."

Şiir ilk defa Rebîa kabilesi arasında ortaya çıkmıştır ve yayılmıştır. Rebîa kabilesinden muallaka şairi Ebû Ubeyde el-Hâris bin Hillize bin Mekrûh el-Yeşkürî el-Bekrî (öl. 570), el-A'sâ, (öl. 7/629) ve Tarafe'nin de aralarında bulunduğu 21 tane şair yetişmiştir.²⁶

¹⁸ Ebû Abdillâh Şihâbüddîn Yâkût bin Abdillâh el-Hamevî el-Bağdâdî er-Rûmî, *Sıfatü Cezîreti'l-Arab*, thk. Muhammed bin Ali (Sana: Mektebetü'l-İrşâd, 1410/1990), 249-250.

¹⁹ Philip K. Hitti, *Siyasal ve Kültürel İslam Tarihi*, çev. Salih Tuğ (İstanbul: İFAV, 2011), 53.

²⁰ Hitti, *Siyasal ve Kültürel İslam Tarihi*, 60.

²¹ Şentemerî, *Şerhu's-şu'arâ'i's-sitte*, 2/5.

²² Arabistan'ın Kızıldeniz sahilindeki dar kıyı ovası.

²³ Ahmet Suphi Furat, *Arap Edebiyatı Tarihi (Başlangıçtan XVI. Asra Kadar)* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1996), 37.

²⁴ Mehdî Muhammed Nâsırüddin, *Divan Tarafe b. Abd* (Beyrut: Dâru'l-İlmiyye, 1423/2002), 39; Şentemerî, *Şerhu's-şu'arâ'i's-sitte*, 2/7.

²⁵ Yer ismidir.

²⁶ Mehmet Fehmi, *Târih-i Edebiyyât-ı Arabiyye*, 299-301.

2. Nesebi İsmi Lakabı Künyesi ve Ailesi

Edebiyat ve tarih kitaplarının birçoğu Tarafe'nin soyunu Tarafe (Amr) bin el-Abd bin Süfyân²⁷ bin Sa'd bin Mâlik bin Dubey'a bin Kays bin Sa'lebe²⁸ bin 'Ukâbe bin Sa'b bin Alî bin Bekr bin Vâil'e²⁹ dayandırırken Muhammed el-Enbârî (öl. 328/940) ise Tarafe'nin soyunu Tarafe (Amr) bin el-Abd bin Süfyân bin Sa 'd bin Mâlik bin Dubey'a bin Kays bin Sa'lebe bin Ukâbe bin Sa'b bin Alî bin Bekr bin Vâil bin Kâsit bin Hinb bin Efsâ bin Du'miyy bin Cedîle bin Esed bin Rebîa bin Nizâr bin Ma'add bin Adnân'a³⁰ kadar ulaştırmıştır.

Tarafe'nin soyu kadîm Arap tarihinde şerefli bir yere sahip olan bir kabileye dayanmaktaydı. Kendisi soyu ve atalarıyla övünürdü. Çünkü kendisi Bekr ve Benî Tağlib kabilelerinin oymağı olan Benî Vâil bin Kâsit'tendi. Baba tarafından soyu Benî Bekr'e anne tarafından Benî Tağlib'e dayandığı için övünürdü. Bu iki köklü kabileyi şahsında birleştirdiği için şerefli ve itibarlı bir konumu vardı. İnşâd ettiği şiirinde bu itibarlı konumunu dile getirirdi: ³¹

هَامَّةَ الْعِزِّ وَخُرطومَ الْكَرَمِ
وَتَفَرَّعَنَا مِنْ ابْنِي وَائِلِ
وَبَنِي تَغْلِبِ صَرَائِي الْبُهَمِ
مِنْ بَنِي بَكْرٍ إِذَا مَا نُسَبُوا

"Türedik³³ şerefın zirvesi ve cömertliğin öncüsü olan Vâil'in iki oğlundan³⁴.

Soylar³⁵ sayıldığında, güçlü savaşçılara³⁶ kılıçla vuran Bekr oğullarından ve Tağlib oğullarından..."

Araştırmacılar şairin asıl isminin Amr³⁷ olduğunda ittifak etmişlerdir. Ancak Ebû Saîd es-Sükkerî (öl.275/888), isminin Ubeyd olduğunu söylemiştir.³⁸

²⁷ Ebû Muhammed Abdullâh bin Müslim bin Kuteybe ed-Dîneverî, *eş-Şi'r ve's-su'arâ*, thk. Ahmed Muhammed Şâkir (Kahire: Dâru'l-Ma 'rife, 1982), 185.

²⁸ Ebû Abdillâh Muhammed bin Sellâm bin Ubeydillâh bin Sâlim el-Cumahî el-Basrî, *Tabakâtü fuhûli's-su'arâ* (Cidde: Dâru'l-Medenî), 1/137; Ebû Ubeydillâh Muhammed bin İmrân bin Mûsâ bin Saîd el-Merzûbânî el-Horasânî el-Bağdâdî, *Mu'cemü's-su'arâ*, thk. Farûk Eslîm (Lübnan: Dâru Sadır, 1425/2005), 21.

²⁹ Abdülkâdir b. Ömer b. Bâyezîd el-Bağdâdî, *Hizânetü'l-edeb* (Kahire: Mektebetü Hancî, 1418/1997), 2/419; Ebû Zeyd el-Kureşî, *Cemheretü eş'âri'l-Arab* (Kahire: Nahdatü Mısır, 1981), 304.

³⁰ Ebû Bekr Muhammed bin el-Kâsım bin Muhammed el-Enbârî, *Şerhu'l-kasâ'idi's-seb'it-tivâli'l-Câhiliyyât*, thk. Abdüsselam Hârûn (Kahire: Dâru'l-Mâ 'rife, 1993), 117; Ebû Abdillâh Hüseyin bin Ahmed ez-Zevzenî, *Şerhu'l-mu'allakâti's-seb*, thk. Lecnetü Tahkîk fi'd Dâri'l Âlemiyye (Beyrut: ed-Dâru'l-Âlemiyye, 1983), 42; Ebû Zekeriyâ Yahyâ bin Alî bin Muhammed el-Hatîb et-Tebrîzî, *Şerhu'l-kasâ'idi (Mu'allakâti)'l-aşr* (Beyrut: el-Matbaatü'l-Müniriyye, 1352), 55.

³¹ Abdülkadir Feydûh, *el-Kiyemü'l-fikriyye ve'l-cemâliyye fi şiri Tarafe b. Abd* (Bahreyn: Müessesetü'l-Eyyâm, 1998), 12.

³² Nâsırüddin, *Divan Tarafe b. Abd*, 76.

³³ Şentemerî, bu kelimeye "yükseldik, zirvesine çıktık" anlamı vermektedir. (bk. Şentemerî, 118.)

³⁴ Bekr ve Tağlib kabilelerinden.

³⁵ Arap soylarını kastetmektedir.

³⁶ Araplar, kendilerini yüceltmek için düşmanlarını da yüceltirlerdi. Bu nedenle şair soyunu yüceltmek için "nereden saldıracığı bilinmeyen güçlü savaşçılar" anlamına gelen (الهم) kelimesini kullanmıştır.

³⁷ Mustafa el-Galâyîni, *Ricâlü'l-mu'allakâti'l-asr* (Sayda: Mektebetü'l-Asr, 1418/1998), 109; Merzûbânî *Mu'cemü's-su'arâ*, 21; İbn Kuteybe, *eş-Şi'r ve's-su'arâ*, 188.

³⁸ Merzûbânî, *Mu'cemü's-su'arâ*, 21.

Tarafe, lakabını inşâd ettiği şiirinin bir mısrasında³⁹ geçen, sözlükte “ılgın ağacı”⁴⁰ anlamına gelen “طرفة” kelimesi sebebiyle almıştır. Lakabı Tarafe’dir ve bu lakabıyla tanınmıştır.

ولا أميريكما بالدار إذ وقفًا⁴¹ لا تُعجلا بالبكاء اليوم مُطَرِّفًا

“Bugün kirpiklerini kırpıştırarak ağlamada acele etmeyin; emiriniz (arkadaşınız) yurdun başında durduğu zaman da (öğütlerinizde de acele etmeyin).”⁴²

Tarafe’nin babası, Bekr bin Vâil kabilesinden şair; gençliği, cesareti, atılganlığı aşikâr, güçlü bir delikanlı olan el-Abd bin Süfyân’dır.⁴³ Annesi Verde binti Katâde Meşnû bin Amr bin Mâlik Dubey’a bin Kays bin Sa’lebe,⁴⁴ dayısı Câhiliye Dönemi’nin meşhur şairlerinden Mütelemmis lakaplı Cerîr bin Abdilmesîh (Abdiluzzâ) bin Abdillâh bin Yezd ed-Dubaî (öl. 569), amcası şair Murakkîş el-Asgar⁴⁵ (öl.560), babasının amcası şair Murakkîş el-Ekber⁴⁶ (öl.552) ve anne tarafından dedesi Amr bin Kamîa (öl. 590) da şairdi.⁴⁷ Erkek kardeşleri Mabed⁴⁸ ve Hâlid,⁴⁹ kız kardeşi ise şair Hırnıktır.⁵⁰

Tarafe’nin yaşam hikayesi gizemlerle doludur. Edebiyat kaynakları Tarafe’nin doğum ve ölüm tarihini belirlemede görüş birliğine varamadılar. Hatta yaşamı ile ilgili bize ulaşan bilgiler de tam olarak sağlıklı değildir. Çünkü bu döneme ait bilgiler bize yazı yoluyla değil de rivayet yoluyla nakledilmiştir. Yakın dönem tarihçileri ve edebiyatçıları Tarafe’nin doğum ve ölüm tarihini belirlemeye çalışmışlar, yaklaşık olarak 538-564 yılları arasında yaşadığı söylendiği gibi; 543-569 yılları arasında yaşadığı, ayrıca ölüm tarihinin, 552,

³⁹ İbn Kuteybe, *eş-Şi’r ve’s-su’arâ*, 188.

⁴⁰ Ebu’l-Fadl Cemâluddîn İbn Manzûr, “طرفة” *Lisânü’l-Arab* (Beirut: Dâru Sâdır, ts.), 9/220; Ilgın, ılgıngiller familyasından Tamarix cinsini oluşturan, tuzlu topraklarda görülen bitki türlerinin ortak adıdır.

⁴¹ Sâmi Mekki el-Ânî, *Mücemü elkâbi’s-su’arâ* (Dubai: Mektebetü’l-Fellâh, 1402/1982), 140; Abdurrahîm bin Abdurrahmân bin Ahmed el Abbâsî, *Me’âhidü’t-tensîs şerhu şevâhidi’t-telhîs*, thk. Muhyiddîn Abdülhamid (Beirut: Âlemü’l-Kütüb, ts.), 1/364.

⁴² Câhiliye şiirinde şair kasidesine, yanında bulunan gerçek ya da hayali iki arkadaşıyla sevgilisinin yurdunu ziyaretinden bahseder ve arkadaşlarından orada durmalarını, oradaki izlere bakıp ağlamalarını ister, onlar da ona öğüt vererek teselli etmeye çalışırlar. Beyitte şair kendisine üçüncü şahıs zamiriyle işaret ederek arkadaşlarının kendisini ağlamaya teşvik etmemelerini ve öğüt vermemelerini istemektedir.

⁴³ Şentemerî, *Şerhu’s-su’arâ’i’s-sitte*, 2/6.

⁴⁴ Kureşî, *Cemheretü eş’âri’l-Arab*, 96.

⁴⁵ Ebü’l-Ferec Alî bin el-Hüseyn bin Muhammed bin Ahmed el-Kureşî el- İsfahânî, *el-Egânî* (Beirut: Dâru’l-hyâi’t-Turâsi’l Arabî, 1986), 5/381.

⁴⁶ İsfahânî, *el-Egânî*, 5/376.

⁴⁷ Muhammed Ali Hâşimî, *Tarafe b. Abd hayatüh ve şiruh* (Beirut: Dâru’l-Beşâiri’l-İslâmî, 1407/1987), 42.

⁴⁸ Emrullah İşler, “Tarafe bin Abd”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 40//14.

⁴⁹ Ebû Muhammed Alî bin Ahmed bin Saîd bin Hazm el-Endelüsî el-Kurtubî, *Cemheretü ensâbi’l-Arab*, thk. Abdüsselam Muhammed Hârûn (Kahire: Dâru’l-Me’ârif, ts.), 320.

⁵⁰ Kureşî, *Cemheretü eş’âri’l-Arab*, 96.

Bu makale araştırma ve yayın etiğine uygun hazırlanmıştır. ✓iThenticate® intihal incelemesinden geçirilmiştir.

560 ya da 564 olduğu da söylenmiştir.⁵¹ Fuâd Efram el-Bustânî "Biz Tarafe'nin doğum tarihini milâdî 543 olarak belirlemede bir sakınca görmüyoruz. Çünkü bu tarihe ters düşen bir rivayet bilmiyoruz ve yine bu tarihle çelişecek bir tarihi olay görmüyoruz." demiştir. Tarafe'nin doğum tarihinde tercih edilen görüş el-Bustânî'nin belirlediği gibi milâdî 543 yılıdır.⁵² Ölümü ise milâdî 568 yılından biraz öncedir.⁵³

Tarafe, kız kardeşi şair Hırnık'ın inşâd ettiği mersiyesinde işaret ettiğine göre gençliğinin baharında 25 yaşındayken Hîre hükümdarı Amr bin Hind'in verdiği emirle öldürülmüştür.⁵⁴

Tarafe'nin kız kardeşi Hırnık'ın mersiyesinde geçen "خَمْسًا وَعِشْرِينَ حِجَّةً" -25 yıl- ifadesine göre Tarafe'ye "İbnü'l-İşrîn"⁵⁵ yirmilik delikanlı veya genç yaşında öldürülmesi sebebiyle "el-Gulâmü'l-Katîl"⁵⁶ ismi verilmiştir. Fakat "İbnü'l-İşrîn" ismi kaynaklarda daha fazla kullanılmıştır.

3. Çocukluğu ve Gençliği

Tarafe, yedi yaşındayken hayatında ilk şiirini inşâd ettiği⁵⁷ bir yolculuğa amcası ile beraber çıkar. Amcası bir su kıyısına yerleşir, Tarafe ise "Mamer" denilen mevkide çayır kuşlarına tuzak kurar. Tarafe kuşları avlamak için akşama kadar bekler fakat kuşlar tuzağa düşmez. Akşam olunca kurduğu tuzağı kaldırır ve Mamer'den ayrılırken tarla kuşlarının yerdeki taneleri topladıklarını görünce şu şiirini inşâd eder:

يَا لَكَ مِنْ قُبْرَةٍ بِمَعْمَرٍ	حَلَا لَكَ الْجَوُّ فَبَيْضِي وَاصْفَرِي
قَدْ زُفِعَ الْفَحُّ فَمَاذَا تُحَدَّرِي	وَنَقَّرِي مَا شِمْتِ أَنْ تُنْقَرِي
قَدْ ذَهَبَ الصَّيَّادُ عَنكَ فَاِبْشَرِي	لَا بُدَّ يَوْمًا أَنْ تُصَادِي فَاصْبِرِي ⁵⁸

"Ma'mer'deki tarlakuşu hayret sana, ortam sana kaldı, ıslık çal ve yumurtla. Gaganla eşele dilediğin yeri, Sevin, avcı bırakıp gitti seni. Tuzak kaldırıldı senden, neden sakınıyorsun? Günün birinde kesinlikle avlanacaksın, sabret hele."

Tarafe'nin nasıl yetiştirildiğine ve kişiliğinin nasıl oluştuğuna dair kaynaklarda verilen bilgiler yetersizdir ancak şiirlerinden ve kaynaklardaki az sayıda rivayetten⁵⁹ edindiğimiz bilgilere göre babasının ani ölümü küçük yaştaki Tarafe'yi şaşkına çevirmiş, gönlünde ve yaşamında derin izler bıraktı.⁶⁰ Zengin ve safkan Arap olan bir evde yetim olarak büyüdü. Şarap

⁵¹ Hâşimî, *Tarafe b. Abd hayatüh ve şiruh*, 42; Nevzat H. Yanık, "Tarafe'nin Öldürülmesi", *Doğu Esintileri*, 5/2 (Temmuz 2016), 72.

⁵² Feydûh, *el-Kiyemü'l-fikriyye ve'l-cemâliyye fî şiri Tarafe b. Abd*, 11.

⁵³ F. Krenkow, "Tarafe", *Dâiratü'l-maârifî'l-İslâmî* (b.y. ,1418/1998), 6839.

⁵⁴ Bağdâdî, *Hizânetü'l-edeb*, 2/419.

⁵⁵ İbn Kuteybe, *eş-Şî'r ve's-su'arâ*, 188; Endelüsî, *Simtü'l-le'âlî fî şerhi emâli'l-Kâlî*, 1/319.

⁵⁶ Cumahî, *Tabakâtü fuhûli's-su'arâ*, 54.

⁵⁷ İbn Kuteybe, *eş-Şî'r ve's-su'arâ*, 188.

⁵⁸ Nâsırüddin, *Divan Tarafe b. Abd*, 49.

⁵⁹ Mustafa Sâdık er-Râfî, *Târîhu âdâbi'l-Arab* (Beyrut: Dâru'l- Kütübî'l-İlmiyye, 1421/200), 3/173.

⁶⁰ Şentemerî, *Şerhu's-su'arâ's-sitte*, 10.

içmeye, eğlenceye ve kadınlara gönül verdi. Bunlara israfa varan harcamalar yapması sebebiyle amcaları kendisine engeller koymaya başladı.⁶¹ Üstelik amcaları, annesi Verde'ye mirastan payını vermeyi, Tarafe'nin gençliğiyle beraber aylak yaşamasını ve içkiye düşkün olmasını sebep göstererek malını iyi yönde kullanamayacağı düşüncesiyle reddetti.⁶² Annesine miras payını vermeyerek haksızlık yapan amcalarına karşı gönlünde derin derinden kin ve nefret beslemeye başladı. Tarafe içinde beslediği kin ve nefreti şiir silahına dönüştürerek amcalarına doğrulttu. Sonra da onları açık açık tehdit etti:

ما تَنْظُرُونَ بِحَقِّ وَرْدَةَ فِيكُمْ
صَعْرَ الْبَنُونَ وَرَهْطُ وَرْدَةَ غَيْبُ
قَدْ يَبْعَثُ الْأَمْرَ الْعَظِيمَ صَغِيرُهُ
حَتَّى تَظَلَّ لَهُ الدِّمَاءُ تَصَبَّبُ
وَالظُّلْمَ فَفَرَّقَ بَيْنَ حَيِّيِّ وَائِلِ
بَكَرٌ تُسَاقِيهَا الْمَنَايَا تَغْلِبُ
قَدْ يُورِدُ الظُّلْمَ الْمُبِينُ آجِنًا
مَلْحًا يُخَالِطُ بِالذُّعَافِ وَيُقَشِّبُ⁶³
وَقِرَافُ مَنْ لَا يَسْتَفِيقُ دَعَاةً
يُعْدي كَمَا يُعْدي الصَّحِيحُ الْأَجْرُبُ
وَالْإِثْمُ دَاءٌ لَيْسَ يُرْجَى بُرُوءُهُ
وَالصِّدْقُ يَأْلَفُهُ الْكَرِيمُ الْمُرْتَحَى
وَالْبُرُّ بُرَّةٌ لَيْسَ فِيهِ مَعْطَبُ
وَالْكَذْبُ يَأْلَفُهُ الدَّنِيُّ الْأَخِيْبُ
وَلَقَدْ بَدَأَ لِي أَنَّهُ سَيَعُولُنِي
وَالْفُرُونَ وَالْفُرُونَ فَاشْعَبُوا
أَدُّوا الْخُفُوقَ تَفَرُّ لَكُمْ أَعْرَاضُكُمْ
إِنَّ الْكَرِيمَ إِذَا يُحْرَبُ يَغْضَبُ

“Verde'nin sizdeki hakkını düşünmüyorsunuz, Çocukları küçük, Verde'nin kavmi uzaktadır diye.

Küçük bir hadise, büyük hadiseye sebep olabilir; hatta onun için kanlar dökülüp durur.

Zulüm ayırdı Vâil'in iki boyunu: Bekr'e ölüm şerbetleri içiriyor Tağlib'in⁶⁴

Açık haksızlık bazen götürür tadı ve rengi bozulmuş suya: Zehir bulaştırılmış⁶⁵ ve karıştırılmış⁶⁶ tuzlu suya.

Hakları verin ki tam olsun şerefiniz; çünkü şerefli kimse kendisine savaş açıldığında öfkelenir.”⁶⁷

Bu şiir, Tarafe'nin hiciv alanında inşâd ettiği ilk şiiri ve en meşhur hicivlerinden biridir. Tarafe bu şiiri inşâd ettiği zaman daha tecrübe sahibi olmayan henüz çocuk yaşta olmasına rağmen akranlarının çok üzerinde bir sanatsal yeterliliğinin olduğunu dinleyiciye yansıtmayı başarmıştır. Bununla beraber Tarafe'nin söz konusu çocukluk eserlerinde dahi hiciv şiirlerine

⁶¹ Butrus b. Bulûs el-Bustânî, *Udebâü'l Arab fî-l-Câhiliyye ve sadr'l-İslâm* (Mısır: Müessesetü'l-Hindâvî, 2014), 106.

⁶² Mehmet Fehmi, *Târih-i Edebiyyât-ı Arabiyye*, 2/585.

⁶³ Nâsırüddin, *Divan Tarafe b. Abd*, 12.

⁶⁴ Vâil'in oğulları olan Bekr ve Tağlib'in soyundan gelen kabilelerin önemsiz bir meseleden dolayı başlattıkları Besûs savaşında birbirlerini öldürdüklerini hatırlatıyor.

⁶⁵ (ذعاف) kelimesi öldürücü zehir anlamındadır.

⁶⁶ (قشِب) kelimesi bir şeye zehir karıştırmak anlamındadır.

⁶⁷ Şerefli kimselerin gazabından sakının.

ustaca serpiştirilen hikmet unsuru, net olarak ön plana çıkmaktadır. Tarafe'nin daha çocuk yaşta bu olgunluğu, genç yaşında yaşanan dünyadan ayrılmamış olsaydı bu alanda ne kadar büyük başarılar elde edebileceğinin üzücü bir göstergesi niteliğindedir. Bunun yanısıra hicivlerine tehditkâr, öğretici, uzlaştırıcı ve caydırıcı bir hava hâkimdir. Amcalarına gözdağı vermek kastıyla Tarafe'nin elinden geleni ardına koymadığı yukarıdaki şiirinde dikkat çekmektedir.⁶⁸

Tarafe, dayısı el-Mütelemmis ile beraber Hîre hükümdarı Amr bin Hind'in ziyaretine gitmişti. Tarafe o sırada çok küçüktü. Amr bin Hind'in huzuruna girerken el-Müseyyeb bin Ales inşâd ettiği kasidesini okumaktaydı. Şair, kasidesini okurken farkına varmadan dişi devenin özelliklerden birini erkek deve için kullanarak erkek deveyi vasfeder. Tarafe bulunduğu yerden "إِسْتَنْوَقَ" "Deve dişleşti" der ve bu söz farkına varmadan yanlış ifade kullanan kişiler için bir darbimesel olur. el-Müseyyeb bin Ales Tarafe'yi yanına çağırır ve "أَخْرَجَ لِسَانَكَ" "Dilini çıkar" der. Tarafe dilini çıkarınca da "وَيْلٌ لِّهَذَا مِنْ هَذَا" "Bu çocuk sivri dilinin zararını görecek." der.⁶⁹ Gerçekten de Tarafe, Amr bin Hind'i hicvettiği için dilinin zararını görerek gençliğinin baharında onun verdiği emirle öldürülecektir.

Mirastan annesinin hakkını vermeyen amcalarının yaptığı adaletsizlik kendini israftan ve eğlenceden alıkoymadı. Sahip olduğu malını harcamaya devam etti ve sahip olduğu servetini kaybetti. Kavmi kendine öfkelendiğinde kavmini ve ailesini terk edip inzivaya çekilmek istedi. Sürüsünden ayrılan uyuz deve gibi oldu. Bu haline de muallakasında şu şekilde işaret eder:⁷⁰

وَمَا زَالَ تَشْرَابِي الْحُمُورَ وَلَدَّتِي
إِلَى أَنْ تَحَامَتْنِي الْعَشِيرَةُ كُلُّهَا
وَبَيْعِي وَإِنْفَاقِي طَرِيفِي وَمُتَلَدِي
وَأُفْرِدْتُ إِفْرَادَ الْبَعِيرِ الْمُعَبَّدِ⁷¹

"Şarap içmem, zevk ve sefa sürmem, kendi servetimle babamdan kalan serveti satıp harcamam sürüp gitti.

Nihayet bütün kabile benden uzaklaştı ve katranla boyanmış uyuz bir deve misali yapayalnız bırakılıp dışlandım."⁷²

Kavminin zenginleri Tarafe'nin sohbetine devam ediyor, onu seviyor ve yaptığı olduğu sohbetlerinden hoşlanıyordu. Kavminin yoksulları da Tarafe'nin kendilerine yaptığı iyilikleri inkâr etmiyordu. Onların yanında önemli bir yeri olmasına rağmen Tarafe, köyünden ve ailesinin yanından ayrılmak zorunda kaldı:⁷³

⁶⁸ Esat Ayyıldız, *Klasik Arap Şiirinde Emevî Dönemine Kadar Hiciv* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019), 277.

⁶⁹ Mehmet Fehmi, *Târih-i Edebiyyât-ı Arabiyye*, 2/584.

⁷⁰ Bustânî, *Udebâü'l-Arab fî-l-Câhiliyye ve sadr'l-İslâm*, 106.

⁷¹ Nâsirüddin, *Divan Tarafe b. Abd*, 25.

⁷² Yanık, *Tarafe'nin Öldürülmesi*, 75.

⁷³ Feydûh, *el-Kiyemü'l-fikriyye ve'l-cemâliyye fî şiri Tarafe b. Abd*, 14.

وَأَهْلُ هَذَاكَ الطَّرَافِ الْمَمْدَدِ⁷⁴

رَأَيْتُ بَنِي عَبْرَاءَ لَا يُنْكِرُونَنِي

“Kendilerine bir zamanlar iyilikte bulunduğum o fakirlerin ve ne de benimle olmaktan mutlu olan şu deri çadırlarda oturan zenginlerin beni unuttuğunu gördüm.”

Kavmine kızmasına, fakir ve aciz olmasına rağmen büyük bir servete, tükenmeyen bir hazineye yani gençliğe, yiğitliğe ve yeteneğe sahipti. Bundan dolayı kimsenin düşmanlığına aldırış etmeden çölün ıssız kumlarını geçip gitmekten ve hür dolaşıp hür yaşamaktan başka bir çare bulamadı. Onun bu yaptığı kabilelerin hiç benimsemediği bir bireyselliği ve kabileler bu bireyselliği kavimlerle bireyleri arasında var olan toplumsal sözleşmeyi ihlal etmek olarak algılıyordu. Kavimler, bu toplumsal sözleşmeyi şairlerine de sanatsal sözleşme olarak zorunlu kılıyorlardı.⁷⁵ Tarafe, kavmiyle kendi arasında olan sanatsal sözleşmeyi bozduktan sonra kavmini terk etti ve çölde şaşkın şaşkın dolaşmaya devam etti.⁷⁶ Bu halini de söylediği şu şiirinde dile getirdi:

وَأَهْلُ هَذَاكَ الطَّرَافِ الْمَمْدَدِ
أَلَا هَلْ لَنَا أَهْلٌ؟ سُمِعْتَ كَذَلِكَ
أَلَا رَبُّ دَارٍ لِي سِوَى حُرِّ دَارِكَ
سِوَى حَيِّهِ إِلَّا كَأَخَرَ هَالِكِ⁷⁷
وَلَا عَرَوَ إِلَّا جَارَتِي وَسُؤَالَهَا
تُعَيِّرُ سَيْرِي فِي الْبِلَادِ وَرَحَلَتِي
وَلَيْسَ امْرُؤٌ أَفْنَى الشَّبَابِ مُجَاوِرًا

“Şaşırdığım şey yok komşu kadın ve onun şu sorusu dışında: Ailen yok mu? Sana da sorulsun böyle.”⁷⁸

Ayıplıyor beldelerde gelip gitmemi ve yolculuk yapmamı; Doğrusu benim nice yurdum var senin yurdunun en kıymetli yerinden iyi.”⁷⁹

Kendi kavmi dışındakilere komşu olarak gençliğini tüketen kişi, ölü biridir sadece.”⁸⁰

Durumunu düzeltmek ve kurduğu hayallerini gerçekleştirmek için attığı her adımda başarısız olduktan sonra kavmine, ailesine özlem duymaya ve onların hasretiyle yanıp kavrulmaya başladı. Kavminin ve ailesinin yanına dönmekten başka bir çare de bulamadı. Kavminin yanına döndüğünde kavminin bireyleri kendine aldırış etmediler ve kendine karşı kayıtsız kaldılar. Tarafe'nin yanlarına dönmesinde ya da çöllerde dolaşmasında kendileri için hiçbir fark yoktu. Tarafe, kavminin yanına döndüğünde kavminin bireylerinin şahsına karşı umursamaz tavırlarını şu şekilde dile getirdi:⁸¹

⁷⁴ Nâsîrüddin, *Divan Tarafe b. Abd*, 25.

⁷⁵ Yûsuf Halîf, *Dirâsât fî şîri'l-Câhilî* (Kahire: Dâr Garîb, ts.), 182-183.

⁷⁶ Feydûh, *el-Kiyemü'l-fikriyye ve'l-cemâliyye fî şîri Tarafe b. Abd*, 14.

⁷⁷ Nâsîrüddin, *Divan Tarafe b. Abd*, 59.

⁷⁸ Meraklı ve geveze olduğu anlaşılan komşu kadının kendisine “kimin kimsen yok mu?” diye sorduğu söylüyor ve ardından da kadına “sen de benim gibi olasin” anlamında beddua ediyor.

⁷⁹ Lafzen: yurdunun en kıymetli yerinden başka.

⁸⁰ Anlam için bk. Şentemerî, 95.

⁸¹ Feydûh, *el-Kiyemü'l-fikriyye ve'l-cemâliyye fî şîri Tarafe b. Abd*, 15.

وَلَقَدْ كُنْتُ عَلَيْكُمْ عَاتِبًا
سَادِرًا أَحْسَبُ عَيْبِي رَشْدًا
كُنْتُ فِيكُمْ كَالْمُعْطِي رَأْسَهُ
خَالِطِ النَّاسِ بِخُلُقِي وَاسِعِ
فَعَقَبْتُمْ بِذُنُوبِ غَيْرِ مُر
فَتَنَاهَيْتُمْ وَقَدْ صَابَتْ بِقُر
فَأَنْجَلِي الْيَوْمَ قِنَاعِي وَحُمُر
لَا تُكُنْ كَلْبًا عَلَى النَّاسِ تَهْر⁸²

"Size kızıyordum;⁸³ acı olmayan büyük bir kovayla⁸⁴ bunu telafi ettiniz.

Gaflet içinde, yanlış yolda oluşumu doğruluk sanıyordum; sıkıntılı durum yoluna girdiğinde aklımı başıma aldım.

Başını örten kimse gibiydim içinizde; bugün açıldı peçem ve örtüm.

İnsanlara karış hoşgörülü bir huyla; insanlara karşı hırslayan bir köpek olma."

Tarafe eli boş ve pişman olarak kavminin yanına döndükten kısa bir süre sonra kardeşi Mabed' in develerine çobanlık yapar. Tarafe, develeri gütmeye ihmalkâr davranıp develeri kaybedince kardeşi Mabed, kendini uyarır.⁸⁵

Tarafe, kardeşi Mabed'in develerini kaybettiğinde amcasının oğlu Mâlik'ten yardım ister. Mâlik, develeri kaybettiği için Tarafe'yi töhmet altında bırakarak suçlar ve suçlamasında da aşırıya kaçır. Mâlik'in kendini kınaması zoruna gider ve gönlünde derin izler bırakır. Bunun üzerine Tarafe gönlündeki sızıyı dile getiren şu şiirini söyler:⁸⁶

مَا لِي أَرَانِي وَابْنَ عَمِّي
يَلُومُ وَمَا أَدْرِي عِلَامَ يَلُومُنِي
وَأَيَّاسِنِي مِنْ كُلِّ خَيْرٍ طَلَبْتُهُ
عَلَى غَيْرِ ذَنْبٍ قُلْتُهُ غَيْرَ أَنِّي
وَقَرَّبْتُ بِالْقُرْبَى وَجَدَّكَ إِنِّي
وَإِنْ أَدَعُ لِلْجُلَى أَكُنْ مِنْ حُمَاتِهِ
وَإِنْ يَقْدِفُوا بِالْقَدَحِ عَرَضَكَ أَسْقِيهِمْ
مَالِكًا مَتَى أَدُنْ مِنْهُ يَبَأُ عَمِّي وَيَبْعُدِ
كَمَا لَامَنِي فِي الْحَيِّ قُرْطُ بِنِ مَعْبِدِ
كَأَنَّا وَضَعْنَاهُ إِلَى رَمْسٍ مُلْحَدِ
نَشَدْتُ فَلَمْ أُغْفَلْ حَمُولَةَ مَعْبِدِ
مَتَى يَكُ أَمْرٌ لِلنَّكِيثَةِ أَشْهَدِ
وَإِنْ يَأْتِكَ الْأَعْدَاءُ بِالْجَهْدِ أَجْهَدِ
بِكَأْسِ حِيَاضِ الْمَوْتِ قَبْلَ التَّهْدِيدِ⁸⁷

"Bilmem ki amcam oğlu Malik'e ne oldu da ben ona yaklaştıkça onun benden kaçıp uzaklaştığını görüyorum?

O kabile arasında Mabed oğlu Kurt'un beni kınaması gibi, durmadan kınıyor ve ben neden kınadığını bilmiyorum.

Kendisinden ne talep etmişsem hepsinden ümidimi kestirdi, adete bu talepleri mezarında yatan bir ölünün yanına gömdük.

O beni söylemediğim bir söz nedeniyle kınıyor. Oysa tek suçum kendinden kardeşim Mabed'in develerini istemem ve göz yummamamdır.

⁸² Nâsırüddin, *Divan Tarafe b. Abd*, 46.

⁸³ Husumeti bitirmeyi ağırdan alıyorsunuz diye.

⁸⁴ Büyük iyilik, büyük pay anlamındadır.

⁸⁵ Bustânî, *Udebâü'l-Arab fî-l-Câhiliyye ve sadr'l-İslâm*, 106.

⁸⁶ Hâşimî, *Tarafe b. Abd hayatüh ve şiruh*, 52.

⁸⁷ Nâsırüddin, *Divan Tarafe b. Abd*, 26-27.

Ben akraba olduğumuz için sana yaklaşıp nazlanmıştım. Talihine and olsun ki (ey Malik, senin başına) çetin bir iş gelse, (bu meselenin çözümü için) yanında yer alırım.

Ve büyük bir iş için çağırılırsam, senin namusunu savunanlardan olurum ve düşmanların başına üşüştüğünde de seni savunmak için varımı yoğumu ortaya koyarım.

Eğer düşmanların senin namus ve şerefine dil uzatırlarsa hiç tehdide girişmeden onlara ölüm havuzlarından bir dolu sunarım.

Yakınları tarafından yapılan haksızlık ise, kişiyi bilenmiş kılıç darbelerinden daha kötü yaralar.”⁸⁸

Tarafe'nin amcaları Kays ve Amr, Arap'ın ileri gelen soylularından ve süper zenginlerindendi. Tarafe, Kays ve Amr'dan zengin ve çok çocuk sahibi olmalarından dolayı onlardan övgüyle bahseder ve kendisinin de amcaoğulları gibi çoluk çocuğunun olmasını istediğini içinden geçirerek şu şiirini inşâ eder:⁸⁹

وَلَوْ شَاءَ رَبِّي كُنْتُ قَيْسَ بْنَ خَالِدٍ وَلَوْ شَاءَ رَبِّي كُنْتُ عَمَرَ بْنَ مَرْثَدٍ

وَأَصْبَحْتُ ذَا مَالٍ كَثِيرٍ وَعَادِي وَلَوْ شَاءَ رَبِّي كُنْتُ عَمَرَ بْنَ مَرْثَدٍ⁹⁰

“Tanrım dileyseydi olurum ben de ya Halidoğlu Kays ya Mersedoğlu Amr gibi.

Benim de çok malım olur görmeğe gelirdi soylular beni de.”⁹¹

Tarafe, fakir olmasına ve yakınlarının bütün uyarılarına rağmen yine de elinde avucunda olan malını saçıp savuruyor, meyhanelerde şaraba, kadınlara ve eğlenceye harcıyordu. Tarafe'ye “Dünyada en güzel yaşam tarzı nedir?” diye sorulduğunda: “Gönül rahatlığıyla şarabımı yudumlayacağım bir meyhane, şık giyecekler ve iyi bir deve.” demiştir.⁹² Yine Tarafe için hayatında üç şey olmazsa olmazdı “İhtiyaç sahiplerine yardım etmek, şarap içmek ve kadınlarla gönül eğlendirmek.” Bu üç şey yoksa kendisi için hayatın anlamı da değeri de yoktu:⁹³

وَلَوْلَا ثَلَاثٌ هُنَّ مِنْ عَيْشَةِ الْفَتَى وَجَدِّكَ لَمْ أَحْفِلْ مَتَى قَامَ عُوْدِي

فَمِنْهُنَّ سَبْقِي الْعَادِلَاتِ بِشَرِيَّةٍ كَمَيْتِ مَتَى مَا تُعَلِّبِ الْمَاءِ تُرْبِدِ

وَكَرِّي إِذَا نَادَى الْمُضَافُ مُحَنَّبًا كَسِيدِ الْعَضَا نَبْهَتَهُ الْمُتَوَرِّدِ

وَتَقْصِيرُ يَوْمِ الدَّجَنِ وَالِدَجْنِ مُعْج بِبَهْكَنَةِ تَحْتِ الطَّرَافِ الْمُعَمَّدِ⁹⁴

⁸⁸ Kenan Demirayak vd., *Yedi Aski (Arap Edebiyatının Harikaları)* (Ankara: Ankara Okulu Yayınları), 59-60.

⁸⁹ Bustânî, *Udebâü'l-Arab fî'l Câhiliyye ve sadr'l İslâm*, 106.

⁹⁰ Nâsırüddin, *Divan Tarafe b. Abd*, 27.

⁹¹ İsmet Zeki Eyuboğlu, *Yedi Aski Arap Şiirinin İlk Parlak Dönemi* (İstanbul: Adam Yayınları, 1985), 34.

⁹² Ebû Osmân Amr bin Bahr bin Mahbûb el-Câhiz el-Kinânî, *el-Beyân ve't-tebyîn* (Kahire: Mektebetü Hancî, 1418/1988), 178.

⁹³ Cündî, *eş-Şâirü el-Câhilî eş-şâb Tarafe b. Abd*, 17.

⁹⁴ Mustâvî, *Divan Tarafe b. Abd*, 33-34.

Bu makale araştırma ve yayın etiğine uygun hazırlanmıştır. iThenticate® intihal incelemesinden geçirilmiştir.

"Eğer yiğidin hayatındaki şu üç şey olmasaydı, talihine and olsun ki, ziyaretime gelenlerin (öleceğimden emin olup) umutsuzca ne zaman yanımdan ayrıldıklarına aldırılmazdım.

Bu üç zevkten biri, beni (şarap içiyor diye) kınayanları su katıldığı zaman köpüren kırmızı şaraptan (kana kana) içerek geçmem.

(İkincisi) düşman korkusu nedeniyle benden yardım isteyen birine doğru, su içmeye giderken kendisine saldıran el-Gada vadisindeki kurt gibi (hızlı), baldırları biraz eğri atımı süratle sürmem.

(Üçüncüsü ise) bulutlu ve yağmurlu bir günde -ki bu öyle bir gün insanın hoşuna gider- direklerle yükseltilmiş bir çadır altında, narin ve dilber bir kızla günü kısaltmamdır.⁹⁵

Amcası Amr'ın yedi çocuğu vardı. Amr, çocuklarından her birine Tarafe'ye onar deve vermelerini emretti. Develeri alan Tarafe develeri kardeşine verdi ve sahip olduğu malı tüketene kadar harcadı. Daha sonra da Hîre hükümdarı Amr bin Hind'in himayesinde olan dayısı Mütelemmis aracılığıyla Amr bin Hind ile iletişime geçti.⁹⁶ Hîre, Amr bin Hind Dönemi'nde birçok şairin sığınak yeriydi. Amr bin Hind, mülkünde olan şairlere kendini övme ve yüceltme karşılığında bol bol ihsanda bulunur ve hediyeler verirdi. Tarafe de Amr bin Hind'i methederek onun yanında şansını denemeyi arzu etti. Ancak yönetiminde katı ve sert, gülmeyen hatta tebessüm bile etmezdi. Araplar ona (zorbalığını vurgulamak için) "mudarritu'l-hicâra" derlerdi. Tarafe, Amr bin Hind'in davranışlarına sabredemedi ve hayalleri hayal oldu.⁹⁷ Ancak Tarafe, kibirli, kendiyle övünen bir gençti ve Amr bin Hind'in kız kardeşine iltifat etti. Bunun üzerine Amr bin Hind, Tarafe'yi ve dayısını kardeşi Kâbûs'un yanına gönderdi ve onun himayesine verdi. Ancak Tarafe, Kâbus'tan beklediği iltifatı ve ikramı göremedi. Bunun üzerine Amr bin Hind'i ve kardeşi Kâbûs'u kırıcı ve küçük düşüren ifadelerle hicvetti:⁹⁸

رَعُونَا حَوْلَ قُبَّتِنَا تَحْوِرُ

فَلَيْتَ لَنَا، مَكَانَ الْمَلِكِ عَمْرٍو

لَيَخْلِطُ مُلْكَهُ نُوكُ كَثِيرُ

لَعَمْرُكَ إِنَّ قَابُوسَ بَنَ هِنْدٍ

كَذَاكَ الْحُكْمُ يَقْصِدُ أَوْ يَجُورُ⁹⁹

فَسَمَتَ الدَّهْرَ فِي زَمَنِ رَحِيٍّ

"Keşke hükümdar Amr yerine, kubbemizin¹⁰⁰ etrafında meleyen koyunlarımız olsaydı bizim.

Başına andolsun ki,¹⁰¹ Kâbus b. Hind yönetimine çok aptallık karıştırıyor.

Bolluk vaktinde zamanı ayırdın (ikiye), aynı şekildedir hükümranlık: ya düzgün olur ya da zulmeder."

⁹⁵ Demirayak vd., *Yedi Askı (Arap Edebiyatının Harikaları)*, 58.

⁹⁶ Bustânî, *Udebâü'l-Arab fî-l-Câhiliyye ve sadrı'l-İslâm*, 107.

⁹⁷ Feydûh, *el-Kiyemü'l-fikriyye ve'l-cemâliyye fî şiri Tarafe b. Abd*, 15-16.

⁹⁸ Bustânî, *Udebâü'l-Arab fî-l-Câhiliyye ve sadrı'l-İslâm*, 107.

⁹⁹ Nâsırüddin, *Divan Tarafe b. Abd*, 38.

¹⁰⁰ Çadırımızın.

¹⁰¹ Lafzen: Ömrüne yemin olsun ki. Bu beyitte Amr bin Hind'e sesleniyor.

Tarafe, Amr bin Hind ile içki meclisindeyken, hükümdarın kız kardeşi kendilerini yukarıdan seyrederek. Tarafe kadehte onun yansımasını görünce şu şiirini söyler:

أَلَا يَا أَبَايَ الرَّيْمِ الِ
لَّذِي يَبْرُقُ شَنْفَاهُ
فَقَلْبِي مِنْهُ مَتَبُولٌ
وَعَيْنِي تَمَّ تَرْعَاهُ
بِمِيزِي سَبَقْتُ مَنِّي
وَأَوْلَا الْمَلِكُ الْعَالِي
شَح لَقَبَلْتُ لَهُ فَاهُ¹⁰²

“Doğrusu, babama yemin olsun ki, kulağının üstü parlayan¹⁰³ ceylan;
Kalbim tutkundur ona; onu gözlemektedir gözüm orada.
Yeminim benden önce davrandı; unutmamış olduğumdan onu.
Eğer yüce hükümdar olmasaydı, öperdim onun ağzını.”

Amr bin Hind yaşanan bu olay karşısında gereğinden fazla hiddetlenir. Fakat hiçbir şey belli etmez. Toplantı dağılınca Mütelemmis “Bak yeğenim, ben hükümdarın sana o bakış şekli sebebiyle senin için kaygılanıyorum.” demek suretiyle yeğenini uyarılmış fakat Tarafe, dayısının sözüne aldırmaz etmemiştir.¹⁰⁴

Amr bin Hind Tarafe’yi güler yüzle karşıladı.¹⁰⁵ Tarafe de hükümdar’ın beğenisini kazandı. Hükümdar kendi içki meclisinde dayısı Mütelemmis ile birlikte yeğenine de yer verdi. Hükümdar daha sonra dayı ve yeğeni kendine veliaht olarak gösterdiği kardeşi Kâbûs’un himayesine vererek onun yanından ayrılmalarını emretti. Kâbus, eğlenceye düşkün bir gençti. Gün boyu av peşinde koşar, atını koşturur ve avlanırdı. Dayı ve yeğen de onunla ava gider ve yorgun düşerek geri dönerlerdi. Mütelemmis, ertesi gün çadırında içki içer, Tarafe ve dayısı da akşama kadar onun çadırının önünde beklerlerdi. Çadırın önünde akşama kadar bekledikleri birgün Tarafe’nin canı sıkıldı. Hem Amr bin Hind’i hem de Kâbûs’u hicvetti.¹⁰⁶ Tarafe’nin okuduğu bu hiciv şiirden dolayı Amr bin Hind kendine kin besledi. Tarafe, Amr bin Hind hakkında şu hiciv şiirini söylemişti:

فَلَيْتَ لَنَا، مَكَانَ الْمَلِكِ عَمْرٍو
رَعُوْنَا حَوْلَ قُبَيْنَا تَحْوُرُ
مِنَ الرَّمَرَاتِ، أَسْبَلَ قَادِمَاهَا
وَضَرَّتْهَا مُرْكَنَةٌ دَرُورُ
يُشَارِكُنَا لَنَا رَحْلَانِ فِيهَا
وَعَلَوْهَا الْكِبَاشُ فَمَا تَنُورُ

¹⁰² İbn Kuteybe, *eş-Şi'r ve's-su'arâ*, 189.

¹⁰³ Kulağın üst kısmına takılan küpelerin parlaltısını kastetmektedir.

¹⁰⁴ *Divan Alem eş-Şentemerî*, thk. Düriye el-Hatîb-Lütfi es-Saggâl (Beyrut: el-Müessesetü'l-Arabiyye li'd-Dirâsâti ve'n-Neşr, 2000), 186.

¹⁰⁵ Feydûh, *el-Kiyemü'l-fikriyye ve'l-cemâliyye fi şiri Tarafe b. Abd*, 15-16.

¹⁰⁶ Zevzenî, *Şerhu'l-mu'allakâti's-seb*, 45; Yanık, Tarafe'nin Öldürülmesi, 76-85.

لَعَمْرُكَ إِنَّ قَابُوسَ بْنَ هِنْدٍ
فَسَمَتَ الدَّهْرَ فِي زَمَنِ رَجِيٍّ
لَنَا يَوْمٌ وَلِلْكَرْوَانِ يَوْمٌ
فَأَمَّا يَوْمُهُنَّ، فَيَوْمٌ نَحْسٍ
وَأَمَّا يَوْمُنَا فَنَظَلُّ رَكْبًا
لَيَخْلَطُ مُلْكُهُ نُوكَ كَثِيرٌ¹⁰⁷
كَذَاكَ الْحُكْمُ يَقْصِدُ أَوْ يَجُورُ
تَطِيرُ الْبَائِسَاتُ وَلَا نَطِيرُ
تُطَارِدُهُنَّ بِالْحَدَبِ الصُّفُورُ
وَأُفُوفًا، مَا نَحَلُّ وَمَا نَسِيرُ¹⁰⁸

"Keşke hükümdar 'Amr yerine, kubbemizin¹⁰⁹ etrafında meleyen koyunlarımız olsaydı bizim.

Yünü az sütü çok olanlardan, dolu olduğundan meme uçları sarkan, memesi büyük çok süt verenlerden.

Onda (sütünü içmede) bize iki kuzunun eşlik ettiği ve koçlar üstüne çıktığında kaçmayan.

Başına andolsun ki,¹¹⁰ Kâbus bin Hind yönetimine çok aptallık karıştırıyor.

Bolluk vaktinde zamanı ayırdın (ikiye), Aynı şekildedir hükümranlık: ya düzgün olur ya da zulmeder.

Birgün bizedir, birgün yağmur kuşlarına. Sıkıntıya düşen (kuşlar) uçar, biz uçmayız.¹¹¹

Onların günlerine gelince, Avlar onları şahinler yükseklerde.¹¹²

Bizim günümüze gelince, bir binip bir durmayı sürdürürüz ne bir yerde konaklar ne de yola koyuluruz."

Tarafe'nin, şiirinde vurguladığı gibi kendine layık görmediği bu kapı önünde bekletilmesi, görüşmeye dahi izin verilmemesi ve buna benzer diğer aşağılayıcı davranışlar karşısında öfkesine hâkim olamayarak söylediği hiciv şiiri bir müddet duyulmamış ancak daha sonra Amr b. Hind'in kulağına gidince Tarafe'nin ölüm fermanının verilmesine yol açmıştır.¹¹³

Tarafe'nin kendini hicvettiği haberini alan Amr bin Hind dayı ve yeğenin ölüm emrini verir ve kendinin bulunduğu yerden daha uzak bir yerde öldürülmelerini emreder. Verdiği ölüm emrinin gerçekleştirilmesi için dayı yeğeni, ödüllendireceği sözünü vererek ellerine birer mektup tutuşturup Bahreyn valisinin yanına gönderir. Hükümdarın bu davranışından şüpheye kapılan Mütelemmis yolda kendine verilen mektupta ölüm fermanının yazıldığını öğrenince mektubu suya atar ve Şam'a kaçar. Mütelemmis, yeğenini de bu durumdan haberdar ederek: "Sen gençliğinin baharında bir

¹⁰⁷ İbn Kuteybe, *eş-Şi'r ve's-şu'arâ*, 189.

¹⁰⁸ Mustâvî, *Divân Tarafe b. Abd*, 45-46.

¹⁰⁹ Çadırımızın.

¹¹⁰ Lafzen: Ömrüne yemin olsun ki. Bu beyitte Amr bin Hind'e sesleniyor.

¹¹¹ Bir gün içki meclisindeyiz, bir gün avda. Sıkıntılı durumdaki kuşlar uçup gider, bizse sıkıntımızdan kurtulamıyoruz.

¹¹² (الحَدَب) kelimesi yüksek yer, tümsek anlamına gelebileceği gibi, kambur, kavis, kıvrımlı şey anlamına da gelmektedir. Bu anlam kabul edildiğinde "pençeleriyle" veya "gagalarıyla" anlamına gelir.

¹¹³ Yanık, "Tarafe'nin Öldürülmesi", 77.

delikanlısın, kralın hükümdarın ne kadar kindar ve zorba biri olduğunu bilirsin. İkimiz de onu hicvettik. Ben bizim için bir kötülük emri verip vermediğinden emin değilim.”¹¹⁴ sözleriyle uyarır. Fakat o, Amr bin Hind’in gönderdiği elinde bulunan mektubu valiye verir. Vali, Tarafe’nin akrabalarından Ebû Kerb bin el-Hars isminde biridir. Amr bin Hind’in gönderdiği mektubu okuyan vali, Tarafe’yi öldüremeyeceğini Amr bin Hind’e bildirerek bu görevden affını ister ve Tarafe’ye kaçma fırsatı verir. Fakat Tarafe kaçmayı ve korkaklığı zillet kabul ettiğinden kaçmamaya karar verir. Amr bin Hind, Ebû Kerb’in yerine Benî Tağlib kabilesinden Abd Hind’i vali tayin eder. Tayin edilen Vali Bahreyn’e gelir ve Tarafe’yi öldürür. Ya da yeni tayin edilen Vali Bahreyn’e gelir, Tarafe’nin ellerini ve ayaklarını kestirip toprağa diri diri gömdürerek öldürür.¹¹⁵

Mütelemmis, kendinin ölümden kurtulup Tarafe’nin öldürülmesiyle ilgili şu şiiri söylemiştir:

مَنْ مُبْلِغُ الشُّعْرَاءِ عَنِ أَحْوَابِهِمْ
أَوْ دَى الَّذِي عَلِقَ الصَّحِيفَةَ مِنْهُمَا
خَبْرًا فَتَصَدَّقَهُمْ بِذَلِكَ الْأَنْفُسُ
وَنَجَا حِذَارَ حِبَائِهِ الْمَمْلُوسِ
أَسَاحَةَ الْمَلِكِ الْهَمَامِ تَمَرَسُ¹¹⁶
تَكَلَّتْكَ يَا ابْنَ الْعَبْدِ أُمُّكَ سَادِرًا

“Şairlere iki kardeşleri hakkında kim bir haber ulaştırır ki, haberi kişiler doğru söyleye.

O ikisinden sayfaya takılıp inanan öldü, Mütelemmis kurtuldu ödülünden kuşkulandığı sayesinde.

Ey İbnü’l-Abd, umursamazlığından annen sana ağlasın; haşmetli kralın mülkünde ona karşı mı geliyorsun!!!”¹¹⁷

Tarafe öldürülmeden önce şu şiirini okur ve intikamını almaları için kavmine çağrıda bulunur ve kavmini intikamını almaları için teşvik eder:

بَانَ ابْنُ عَبْدٍ رَاكِبٌ غَيْرُ رَاغِلٍ
مُشَدَّبَةٌ أَطْرَافُهَا بِالْمَنَاجِلِ
فَمَنْ مُبْلِغُ أَحْيَاءِ بَكْرِ بْنِ وَائِلٍ
عَلَى نَاقَةٍ لَمْ يَرْكَبِ الْفَحْلُ ظَهْرَهَا

“Kim bildirir Bekr bin Vâil’in boylarına, Abd’in oğlunun binili olup yaya olmadığını?

Güçlü erkek devenin sırtına çıkmadığı, kenarları tırpanlarla budanmış bir dişi devenin üzerinde olduğunu.”¹¹⁸

¹¹⁴ Hâşimî, *Tarafe b. Abd hayatüh ve şiruh*, 56.

¹¹⁵ Bustânî, *Udebâü’l Arab fî-l Câhiliyye ve sadrı’l İslâm*, 109.

¹¹⁶ Cerîr b. Abdilmesîh b. Abdillâh b. Yezd ed-Dubaî, thk. Hasan Kâmil es-Sayrafi (Kahire: eş-Şirketü’l-Mısıryye, 1390/1970), 177-192.

¹¹⁷ Yanık, “Tarafe’nin Öldürülmesi”, 82-83.

¹¹⁸ Kureşî, *Cemheretü eş’âri’l-Arab*, 43. Burada anlattığı dişi deve, kendisinin asılı bulunduğu ağaç gövdesinden kinayedir.

Bu olay, kendi ölüm fermanını üzerinde taşıyan kişi için kullanılan sahifetu'l-Mutelemmis "Mutelemmis'in yazısı" şeklindeki Arap atasözünün ortaya çıkmasına sebep olmuştur.¹¹⁹

Krenkow (ö.1953) anlatılan bu rivayetleri kabul etmeyerek konuya farklı bir bakış açısıyla yaklaşarak şöyle demiştir:

"Amr b. Hind 554 tarihinde tahta geçtiği zaman Tarafe ona karşı Yemenli hükümdarlardan yardım istemek için Arabistan'ın kuzeyine geçen, orada bir süre yaşayıp evlenen ve çocukları olan "Amr b. Umâme'nin yanında kalmıştır. Diğer taraftan şair babasına ait olup, zorla alınmış develerin geri verilmesini istemektedir. İstedikini alamayınca hükümdar Amr bin Hind'i hicvetmiştir." 120

Tarafe gençliğinin baharında henüz 25 yaşındayken öldürülmüş ve¹²¹ Benî Kâys bin Sâle'nin yurdu ve Bahreyn'in en büyük yerleşim yeri olan Hecer'e defnedilmiştir.¹²²

Yine Krenkow: "Tarafe'nin Amr bin Hind'in değil babasının hükümdarlığı döneminde Hîre sarayına gittiğini, kız kardeşi Hırnık'ın isim belirtmeden inşâd ettiği mersiyesinde sözünü ettiği kişinin Tarafe değil başka birinin olmasının

mümkün olabileceği ve Tarafe'nin sanıldığı kadar genç yaşta ölmediği, valiye götürdüğü mektup rivayetinin onun hayatına sonradan eklenmiş bir hikâye olabileceği."¹²³ düşüncesindedir.

Tarafe'nin dini hakkında şiirlerinden yeterli bir bilgiye ulaşmak mümkün değildir. Ancak Luvîs Şeyho (öl. 1927), Tarafe'yi Hristiyan şairler arasında zikreder.¹²⁴

Tarafe'nin yaşamı ile ilgili var olan bilgiler çok fazla güvenilir olmadığı aşikardır. Meşhur edebiyat tarihçisi el-İsfahânî (öl. 356/967) el-Egânî isimli kapsamlı kitabında Tarafe başlığıyla bir bölüm ayırmamıştır. Yine de farklı kaynaklarda, Tarafe'nin yaşam öyküsünün belirli bölümlerini ele alan anlatılara rastlanmaktadır. Elbette bu anlatıların ne kadarının gerçek ne kadarının idealleştirilmiş bir efsane olduğu belirsizdir.¹²⁵

4. Kişiliği ve Şairliği

Tarafe, Bahreyn'in yetim çocuğudur. Hicaz ve Necid çöllerinde çadırlarda yaşayanların görmediği medeniyetlere ve kültürlerle şahit oldu. Yetim olarak büyüdü, annesinden başka kendini destekleyecek bir güç olmadığı gibi

¹¹⁹ Ignaz Goldziher, *Klasik Arap Literatürü*, çev. Rahmi Er-Azmi Yüksel (Ankara: İmaj Yayınları, 1993), 27-28.

¹²⁰ Krenkow, "Tarafe", *Dâiratü'l-maârifî'l-İslâmî*, 6839. 6840.

¹²¹ Demirayak vd., *Yedi Askı (Arap Edebiyatının Harikaları)*, 52.

¹²² Şentemerî, *Şerhu's-su'arâ'i's-sitte*, 2/18.

¹²³ Krenkow, "Tarafe", *Dâiratü'l-maârifî'l-İslâmî*, 6839-6840.

¹²⁴ Rızkullâh b. Yûsuf b. Abdilmesîh b. Yakûb Şeyho el-Yesûî, *Şu'arâ'ü'n-Naşrâniyye* (Beyrut: Matbaatü'l-Âbâi'l-Murselin el-Yesûiyyîn, 1890), 304.

¹²⁵ Ayyıldız, *Klasik Arap Şiirinde Emevî Dönemine Kadar Hiciv*, 277.

kendine sert davranıp şiddet uygulayan biri de olmadı. Yirmi yaşında ya da yirmi yaşından küçükken meyhanelere gitmeye, nedimeleriyle şarap içmeye ve kadınları dost tutmaya başladı. Bu yolda bütün malını harcadı ve iflas etti. Kendine en yakın olan kişiler kardeşi ve amcasının oğluydu. Genç gönlü kırılıp, haksızlığa sabredemeyip gönül dünyası alt üst oluverdiğinde duygularını baskıladı. Gönül dünyasında amcalarının yaptığı haksızlığa karşı koyarak, akrabalarına kızarak, yaşamı, ölümü küçümseyerek ve üzüntülerini unutarak şiir pınarları fışkırdı. Şairin sahip olduğu şiir sanatından başka kendini sakinleştirecek hiçbir şeyi de yoktu. Prensiplerini fanilik üzerine inşâ etti. Her halükârda ölecekti ve hiçbir canlıya bu dünyada ebedilik yoktu. Özetle hayatındaki zevkleri “savaş, şarap ve kadın”dı.¹²⁶

Araştırmacılar; Tarafe'nin şairliğinin, doğup büyüdüğü ve yetiştiği Bekr bin Vâil 'in Kays b. Sâlebe oymağına dayandığını söylerler. Irak çevresi onun kültürünü çok az etkilemiştir.¹²⁷ Ignaz Goldziher (öl. 1921), Câhiliye Dönemi şairlerini çöl şairleri ve saray şairleri olmak üzere iki gruba ayırmış, Tarafe'yi saray şairleri arasında zikretmiştir.¹²⁸

4.1. Şiirleri ve Muallakası

Tarafe'nin şiirlerinde belirttiği bu düşünceleri asil bedevî hayatının düsturlarıdır. Bu çeşit bedevi hayatın mefkurelerini şahsında canlandıran Tarafe edebiyat tarihine tipik bir Arap şairi olarak geçmiştir. Tarafe'nin bütün şiirleri elimizde mi? Buna müspet cevap vermek mümkün değildir. Edebiyat tarihçileri, eski şiirlerin birçoğunun kaybolmuş olduğunu söylerken, misal olarak Tarafe'yi ve Abîd'i gösterirler. Fakat şairin günümüze kadar gelmiş şiirleri, küçük bir divan dolduracak kadardır. Bu divanın İbn es-Sikkât (öl.244/858) ve A'lem eş-Şentemerî tarafından yapılmış rivayet ve şerhleri vardır. Onun şiirleri ciddi şekilde ilk defa el-Esmâî tarafından işlenmiştir.¹²⁹

Tarafe'nin en kaliteli, en güzel şiiri, daha kabilesi Rebîa'nın yanında ailesiyle beraber yaşarken, israfa varan harcamaları sebebiyle fakir düşüp kardeşinin deve sürüsüne çobanlık yapmak mecburiyetinde kaldığı dönemde söylediği 104 (103) beyitten oluşan kasidesidir.¹³⁰

İmruülkays'tan sonra Câhiliye Dönemi'nin en kaliteli şairlerinden biri kabul edilen Tarafe'nin Muallakası, katışıksız bir bedevî hayatının aynasıdır. Ekseriyeti gazel, medih, hamâse, övünme, hiciv ve hikmetli sözlerden oluşur. Tasvir de büyük bir yer tutar. Şiirlerinde kullandığı kelimeler mana yüklü ve gerçekçidir, âdeta hislerinin dışı vurumudur. Bazı terkiplerde bir sözün anlamını başka sözle bağlayıp kelâmı arka arkaya getirir. Bundan dolayı hicivlerinde çok başarılıdır. Kullanmış olduğu kelimeler açık ve net,

¹²⁶ Bustânî, *Udebâü'l-Arab fî-l Câhiliyye ve sadrı'l-İslâm*, 113.

¹²⁷ Atiyye, *Tarafe b. Abd şâiru'l -emel ve hubbü'l-hayât*, 141.

¹²⁸ Goldziher, *Klasik Arap literatürü*, 27-28.

¹²⁹ Nihad M. Çetin, “Tarafa”, *İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: Milli Eğitim Basım Evi, 1979), 11/766-767.

¹³⁰ Goldziher, *Klasik Arap Literatürü*, 27-28.

vermek istediği mesaj belirgin, şiirlerinin okunuşu akıcıdır. Körfez bölgesinde yaşadığı için, suya, dalgalara ve gemilere aşinalığı sebebiyle yapmış olduğu teşbihler çevreyle ilintilidir. Böylelikle bir çöl bedevinin görmediği uygarlık ve medeniyeti görmektedir. Kuvvetli ve gerçekçi bir hayal gücüne sahiptir. Hem güçlü hem de ince ve zarif üslubu bir arada kullanır.¹³¹

5. Hiciv

Hiciv kelimesi sözlükte, bir lafzı harflerini sayarak ve heceleyerek okumak, bir kişinin veya toplumun ayıp ve kusurlarını sayıp dökmek, yermek anlamına gelir.¹³²

Arap Edebiyatında; "Hiciv", zem ve yaralayıcı söz ifade eden nazım şeklidir. Bazen müstehzîdir ve küfürlü olabilir. Ne olursa olsun hicvin hedefi "İrz, namus ve şereften" başka bir şey değildir. Bundan dolayı fevkalade bir etkisi vardır.¹³³

Hiciv, muhatabına karşı sanki bir silah gibi doğrultulurdu. Muhataba doğrultulan eleştiri oklarının kime, ne zaman yöneleceği belli olmaz. Çünkü hiciv, eksiklikleri işaret eden bir anlatım tutumudur. Hiciv, aksayana, çarpık olana, olması gerektiği gibi olmayana ve bazen de anlamsız olana dikkati çeker. Hiciv kelepçelenemez, zindana atılamaz, öldürülemez.¹³⁴

5.1. Şiirlerinde Hiciv

Tarafe, hicivde isabetli bir ok atıp ortalığı aydınlatan bir ateş parçası fırlattı.¹³⁵ Raviler, Tarafe'nin oldukça cesur ve keskin dilli bir hicivci olduğunda hem fikirdirler. Ancak Tarafe'nin vurdum duymazlığı ve sivri dili kendisini sıkıntıya düşürmüş, öldürülmesine sebep olmuştur.¹³⁶

Ebû Ubeyde kendisine başarılı şairler sorulduğunda: "Hicvettiklerinde hicvettiği kişinin değerini azaltan, methettiğinde de methettiği kişinin değerini yüceltenlerdir. Hicvettikleri kişiler, kendilerine musallat olur korkusuyla susmayı yeğledi. Hicvettikleri kişilerin bir kısmı da sustu. Methettiğinde yücelten, hicvettiğinde rezil eden kişilerden biri de Câhiliye Dönemi şairi Tarafe'dir."¹³⁷ demiştir.

5.2. Hîre Hükümdarı Amr bin Hind'i Hicvetmesi

¹³¹ Sevim Özdemir, Arap Belağatının Kaynağı Olarak Câhiliye Şiiri ve Muallakalar, *İslâmî İlimler E-Dergisi* 9 (Ocak-Şubat 2016), 27.

¹³² Ahmed Muhtar Ömer, "هجو" *Mucemü'l-lügati'l-Arabiyye el-muâsıra*, (Kahire: Âlemü'l-Kütüb, 1429/2008), 2329.

¹³³ Bichar Fares, "Hicâ", *İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: MEB Yayınları, 1964), 5/473-474.

¹³⁴ Hilmi Yücebaş, *Hiciv ve Mizah Edebiyatı Antolojisi* (İstanbul: Yelken Matbaası, 1976), 62.

¹³⁵ Hâşimî, *Tarafe b. Abd hayatüh ve şiruh*, 142.

¹³⁶ Bustânî, *Udebâü'l-Arab fi'l-Câhiliyye ve sadrı'l-İslâm*, 114.

¹³⁷ Câhiz, *el-Beyân ve't-tebyîn*, 4/83.

Araplar kendilerini babalarına nispet ederler ve kendilerini babalarının soyundan sayarlardı. Sadece babası belli olmayan kişiler annelerinin adıyla anılırdı. Hîre hükümdarı Amr bin el-Munzir insanlar arasında annesinin adıyla, Amr bin Hind diye meşhurdu. Tarafe, bunu fırsat bilip hükümdarı küçük düşürmek için nesebinin gayrı sahih olduğunu ima ederek ve hükümdarlığa sadece soylu kimselerin layık olduğunu dile getirir. Tarafe'nin Amr bin Hind'i hicvettiği en şiddetli ve en acı veren hiciv şiiri:¹³⁸

أَنْتَ ابْنُ هِنْدٍ! قُلْ لِي مَنْ أَبُوكَ إِذْنُ؟
أَمَّا الْمُلُوكُ، فَأَنْتَ الْيَوْمَ أَلَاءُ مُهْمُ
لَا يُصْلِحُ الْمُلْكَ إِلَّا كُلُّ بَدَّاحٍ
لَوْ مَا وَأَبْيَضُهُمْ سِرْبَالُ طَبَّاحٍ
وَفِي الْمَخَارِجِ لَكُمْ أَسْنَاخُ 139

“Sen, Hind’in oğlu! Söyle bana baban kim öyleyse? Övünç sahiplerinden başkası uygun değildir yönetime.

Hükümdarlara gelince, bugün sen onların en aşağılığı ve ahçı gömleği en beyaz olanısın.

Sizin ne gölgeniz ne yaprağınız var yüceliklerde, köklerinizin kökleri var rezaletlerde.”

5.3. Benî Münzir’i Hicvetmesi

el-Munzir bin Amr’ın oğulları Yemen’de oturuyordu. Anlaşıldığına göre Tarafe, kavmiyle anlaşmazlığa düşüp yurdunu terk edince Arap yarımadasında başıboş aylak aylak dolaşırken yolu onların yurduna düştü. Fakat beklediği ilgi ve ikramı göremedi. Onları inşâd ettiği aşağıdaki beyitlerle hicvetti. Tarafe’nin Benî Münzir’i hicvetmesi şekil yönünden kişisel olsa da içerik yönünden sosyal ve siyasî bir hiciv niteliği taşımaktadır:¹⁴⁰

مِنَ الشَّرِّ وَالتَّبْرِيحِ أَوْلَادُ مَعْشَرٍ
هُمُ حَرَمَلٌ أَعْيَا عَلَى كُلِّ آكِلٍ
كَثِيرٍ وَلَا يُعْطُونَ فِي حَادِثٍ بَكَرَا
مُبِيرٌ وَلَوْ أَمْسَى سَوَامُهُمْ دَثْرَا
بَنَاتِ اللَّبُونِ وَالسَّلَاقِمَةَ الْحُمْرَا
وَأَنْ كُنْتُمْ فِي قَوْمِكُمْ مَعْشَرًا أَدْرَا
خِرَانِقٌ تُوْفِي بِالضَّعِيفِ لَهَا نَدْرَا
أَبَا جَابِرٍ عَنِّي وَلَا تَدْعَنَ عَمْرَا
مِنَ الْمَاءِ خَالَ الطَّيْرِ وَارِدَةً عَشْرَا 141

“Kötülük ve eziyettir, çok sayıdaki topluluğun çocuklarının sıkıntı içinde (olan birine) toy bir deve vermemeleri.

¹³⁸ Hâşimî, *Tarafe b. Abd hayatüh ve şiruh*, 145-146.

¹³⁹ Şentemerî, 150-151.

¹⁴⁰ Hâşimî, *Tarafe b. Abd hayatüh ve şiruh*, 145-146.

¹⁴¹ Nâsirüddin, *Divan Tarafe bin Abd*, 47-48.

Saliverilmiş develeri çok olsa da onlar yiyen herkese sıkıntı veren öldürücü üzerliklidirler.

Kendisinde besbase¹⁴² olan, çakıl taşları iki yaşını doldurmuş develerle iri ve kırmızı renkli develerin toynak ve tabanlarını yaralayan çorak topraklılar.

Bizim suçumuz ne, husyeleriniz hastalandıysa ve kavminiz içinde husyeleri şişmiş bir topluluk olmuşsanız?

Oturduklarında onları elbiseleri içinde, kıvranarak adağını yerine getiren tavşan yavruları sanırsın.¹⁴³

Ey Ebû Kerib, yanındaki mesajımı ulaştır benden Ebû Câbir'e, Amr'ı da sakın ihmal etme.¹⁴⁴

Onlar, suyu arka tarafına saklayan, kuşların on günde subaşına varacaklarını düşünen turnayı lider yaptılar."¹⁴⁵

5.4. Amcasının oğlu ve Eniştesi Abd Amr bin Bişr'i Hicvetmesi

Tarafe eniştesini iki kasidesiyle hicvetmiştir. Birinci kasidesinde kız kardeşinin kocasını kendine şikâyet etmesi, kendi soyuna uzak olanlara yakınlık göstermesi, akrabalarına karşı arasına set çekip onları kendisinden uzak tutması üzerine eniştesini küçümseyip onunla alay eder. Eniştesine yaptığı hicvi kişisel, muhatabını küçümseyen ve dokunaklıdır.¹⁴⁶

لَقَدْ رَامَ ظُلْمِي عَبْدَ عَمْرٍو فَأَنْعَمَا	يَا عَجَبًا مِنْ عَبْدٍ عَمْرٍو وَبَغِيهِ
وَأَنَّ لَهُ كَشْحًا إِذَا قَامَ أَهْضَمَا	وَلَا خَيْرَ فِيهِ غَيْرَ أَنَّ لَهُ غِنَى
يُقْلَنَ عَسِيْبٌ مِنْ سَرَاةٍ مَلْهَمَا	يُظَلُّ نِسَاءَ الْحَيِّ يَعْكُفْنَ حَوْلَهُ
مَنْ اللَّيْلِ حَتَّى آضَ سُخْدًا مُورَمَا	لَهُ شَرِبَتَانِ بِالنَّهَارِ وَأَرْبَعٌ
وَإِنْ أُعْطِيَ أَتْرَكَ لِقَلْبِي مَجْمَمَا	وَيَشْرَبُ حَتَّى يَغْمُرَ الْمَحْضُ قَلْبَهُ
تَرَى نَفْحًا وَرَدَّ الْأَسِرَّةَ أَسْحَمَا ¹⁴⁷	كَأَنَّ السِّلَاحَ فَوْقَ شُعْبَةٍ بَانَةٍ

"Hayret Abdu Amr'a ve azgınlığına! Abdu Amr kendine eziyet etmemi istemiş ve aşmış haddini.

Bir hayır yoktur onda, yalnız zengindir o; onun bir böğrü vardır ayağa kalktığıında incedir o.¹⁴⁸

¹⁴² Latince: Anisosciadium.

¹⁴³Oturdukları zaman husyelerinin, oruç adağını yerine getiren ve açlıktan kıvranan tavşan yavrularına benzediğini söylüyor.

¹⁴⁴ Söylediklerini atalarına ilet, senin bu halini duysunlar.

¹⁴⁵ Turna kuşu, Araplarda ahmaklığın simgesi olarak görülür. Cimriliklerini, susuz kalma korkusuyla arkasına su alan turnanın haline benzetiyor.

¹⁴⁶ Hâşimî, *Tarafe b. Abd hayatüh ve şiruh*, 149.

¹⁴⁷ Nâsırüddin, *Divan Tarafe b. Abd*, 70.

¹⁴⁸Zengin olduğu halde kimseye hayrının dokunmadığını, cimri olduğunu söylemekte ve erkekler için kusur sayılıp kadınlarda makbul olan ince belli bir vücuda sahip olduğunu söyleyerek aşağılamaktadır.

*Kabilenin kadınları etrafında toplanmayı sürdürür, Mulhem' in en seçkin hurma dallarında biri diyerek.*¹⁴⁹

*Onun gündüz iki, gece dört süt içmesi vardır, sonunda şişkin, sarı suya dönmüştür (bedeni).*¹⁵⁰

Saf süt midesini dolduruncaya dek içer,

*Eğer bana verilse midemde boş yer bırakırım.*¹⁵¹

*Silah sanki bân ağacının dalı üzerindedir, onu (bedenini) şişkin, mideye giden yollarını kırmızı siyah renkli görürsün.*¹⁵²

İkinci kasidesinde Amr bin Hind, bir av partisine çıktı ve avlanırken isteklerinde aşırıya kaçtı. Vurduğu ceylanları kebab yapılması için Amr bin Hind, Abdu Amr'ı görevlendirdi. Abdu Amr, Tarafe'ye ceylanların etinden ikram ederken Tarafe gömleğinin yırtığından Abdu Amr'ın böğrünü görünce -Abdu Amr yaşadığı dönemin en yakışıklı kişisiydi- Tarafe *onda hiçbir hayır yoktur...* şiirini okudu. Amr bin Hind, senin böğrünün güzelliğini gördü." diyerek onunu küçümsedi ve alay etti. Amr bin Hind'in kendiyile alay edip kendini küçümsemesine sinirlenen Abdu Amr, Tarafe'nin Amr bin Hind hakkında daha aşağılayıcı bir hiciv şiiri inşâd ettiğini ona ispiyonladı. Amr bin Hind'in: "Hangi şiiri inşâd etmiş?" sorusu karşısında yaptığı ispiyonculuktan dolayı pişmanlık duysa da Amr bin Hind "Onun inşâd ettiği şiirini bana oku, Tarafe güvende olacaktır!" güvencesini vermesi üzerine Tarafe'nin onun için inşâd ettiği hiciv şiirini okudu.¹⁵³ Tarafe de eniştesinin kendini Amr bin Hind'e ispiyonlaması üzerine eniştesi hakkında inşâd ettiği şu şiiriyle hicvetti:

وَقَدْ يُبْلَغُ الْأَنْبَاءَ عَنْكَ رَسُولُ	أَلَا أُبَلِّغَا عَبْدَ الضَّلَالِ رِسَالَةً
وَأَنْتَ بِأَسْرَارِ الْكِرَامِ نَسُولُ	دَبَيْتَ بِسِرِّي بَعْدَمَا قَدْ عَلِمْتَهُ
وَلِلْحَقِّ بَيْنَ الصَّالِحِينَ سَبِيلُ	وَكَيْفَ تَضِلُّ الْقَصْدَ وَالْحَقُّ وَاضِحٌ
وَعَوْفًا وَعَمْرَوًا مَا تَشِي وَتَقُولُ	وَفَرَّقَ عَن بَيْتِكَ سَعْدَ بْنَ مَالِكٍ
شَأْمِيَّةٌ تَرْوِي الْوُجُوهُ بَلِيلُ	فَأَنْتَ عَلَى الْأَدْنَى شَمَالُ عَرِيَّةٌ
تَذَاءَبَ مِنْهَا مُرْزَغٌ وَمُسِيلُ	وَأَنْتَ عَلَى الْأَقْصَى صَبَاً غَيْرُ قَرَّةٌ
جَوَاداً عَلَى الْأَقْصَى وَأَنْتَ بَحِيلُ	وَأَنْتَ إِمْرُؤُ مِنَّا وَلَسْتَ بِحَيْرِنَا
نَصَوِّحُ عَنْهُ وَالذَّلِيلُ دَلِيلُ	فَأَصْبَحْتَ فَعْمًا نَابِتًا بِقَرَارَةٍ

¹⁴⁹ Kabile kadınlarının diğer erkeklerden kaçtıkları gibi ondan kaçmadıklarını ve narin yapısına bakarak Yemâme bölgesindeki hurma ağaçlarıyla meşhur Mulhem köyünde yetişen bir hurma ağacının soyulmuş dalına benzettiklerini söylemektedir.

¹⁵⁰ (سخذ) kelimesi doğum sırasında gelen sarı su için kullanılır. Normal bir kişi bir ya da iki kez gündüz süt içerken o oburluğundan gece dört kez daha süt içerek şişkin ve sarı renkli bir bedene sahip olmuştur.

¹⁵¹ Bu beyitte kalp kelimesi mide anlamında kullanılmıştır.

¹⁵² Bân ağacı, gövdesi kalın olmasına karşın dalları oldukça ince olan bir ağaç türüdür (Moringa). Beyitte narinliğinden taşıyamayacak kadar narin olduğunu ve oburluğunun bedenini deforme ettiğini ifade etmektedir.

¹⁵³ Râfî, *Târîhu âdâbi'l-Arab*, 184.

وَأَعْلَمَ عِلْمًا لَيْسَ بِالظَّنِّ أَنَّهُ
وَإِنَّ لِسَانَ الْمَرْءِ مَا لَمْ تَكُنْ لَهُ
وَإِنَّ إِمْرًا لَمْ يَعْفُ يَوْمًا فُكَاهَةً
تَعَارَفُ أَرْوَاحُ الرِّجَالِ إِذَا التَّقَوَّا

إِذَا ذَلَّ مَوْلَى الْمَرْءِ فَهَوَّ ذَلِيلٌ
حِصَاةً عَلَى عَوْرَاتِهِ لَدَلِيلٌ
لِمَنْ لَمْ يُرِدْ سُوءًا بِهَا لَجْهُولُ
فَمِنْهُمْ عَدُوٌّ يُتَّقَى وَحَلِيلٌ¹⁵⁴

"Doğrusu, bir mesaj iletin yoldan çıkmanın kölesine¹⁵⁵: Bir elçi senin haberlerini iletiyor diye.

Sırrımı götürdüğünü öğrendikten sonra,¹⁵⁶sen asil kimselerin sırlarını koyansın ortaya.

Nasıl yoldan çıkarırsın, hakikat açıkken, salih kimseler arasında hakikatin yolu bilinirken?

İki evin (ailen) olan Sa'd bin Mâlik'ten, Avf'tan ve Amr'dan ayırdı taşıdığın ve söylediğin şey (söz).

Sen akrabın üzerine esen soğuk, Şam tarafından gelen, suratların asılmasına sebep olan, soğuk soğuk çiseleyen kuzey rüzgârısın.

Sen akrabın olmayana soğuk olmayan, kurt gibi bir oradan bir buradan gelerek, bazen az bazen çok yağmur getiren güney rüzgârısın.¹⁵⁷

Sen bizden birisin, en iyimiz de değilsin. Sen (bize) cimriyken akraba olmayana cömertsin.

Sen düzlükte biten, orayı yaran yumuşak beyaz mantar oldun, zelil (hep) zelildir.

Kesinlikle biliyorum, zanla değil şunu: Kişinin amcasının oğlu¹⁵⁸ zelil olursa o da zelil olur.¹⁵⁹

Onda akıl olmadığına, kişinin dili ayıplarını gösterir.

Kişi kendisiyle ona kötülük kastedilmeyen şakayı görmezden gelmiyorsa, kendini bilmeyen biridir.

Nice iğneleyici söz eden, aşağılayan kişinin zor zamanda akıl sahibi olmadığını görürsün.¹⁶⁰

Nice zorluktan kaçan, bollukta yemeğe katılanın, sorunları düzeltmede ustalığını (görürsün).¹⁶¹

Yiğitlerin ruhları karşılaştıklarında tanırırlar birbirini: Bir kısmı sakınılan düşmandır, bir kısmı dosttur."

¹⁵⁴ Nâsırüddin, *Divan Tarafe b. Abd*, 66-67.

¹⁵⁵ Eniştesi Abdu Amr'ı kastetmektedir.

¹⁵⁶ Lafzen: Sırrımla ağır ağır yürüdün.

¹⁵⁷ Beyitte geçen (مرزغ) az yağmur, (مسيل) çok yağmur anlamındadır.

¹⁵⁸ (مولى) kelimesi, efendi, köle ve amcaoğlu anlamlarında kullanılır.

¹⁵⁹ Kişinin akrabası aşağılık durumda olursa, kendisi de aynı durumda sayılır.

¹⁶⁰Bu beyit divanda bulunmamaktadır. İbn Manzûr (حظرب) maddesinde zikretmiştir. (لمع) maddesinde (يلمعي) kelimesi yerine "akıllı, zeki" anlamına gelen (يلمعي) maddesinde ise yine aynı anlama gelen (المعي) kelimesini zikreder.

¹⁶¹ Bu beyit de divanda bulunmamaktadır. Max Seligsohn tarafından Şentemerî şerhinin zeyline eklenmiştir.

Tarafe bu hiciv içerikli şiirinde, eniştesi Abdu Amr'dan söz ederken onun adını parodize ederek ona "Abdu'd-Đalâl" yani "sapkınlığın kulu" ifadesini kullanır. Tarafe, hükümdar'ın yanında diline sahip olamayıp kendini hükümdara ispiyonlayan eniştesine oldukça öfkelenir. Onu bu davranışına öfkelenerek, doğru yoldan sapmasını, insanları kötülemesini ve insanların arasını açmasını kınar. Tarafe, şahsına yapılan bu olumsuz davranışı aşağılayıcı ifadeler kullanarak inşâd ettiği şiirini eniştesinin yüzüne karşı okuyarak eleştirir.¹⁶²

5.5. Hanâne el-Hâcib'i Hicvetmesi

Hanâne¹⁶³ isminde bir kişinin Tarafe'yi bilmediğimiz bir sebepten dolayı ölümle tehdit ettiği anlaşılmaktadır. Tarafe, bu şahsın kavminin topraklarında kardeşi Mabed'in develerini yurduna doğru götürme hazırlığı içerisindeyken, Hanâne ansızın kılıcıyla saldırıda bulunur. Ama Tarafe, kılıcı onun elinden alır ve peşpeşe darbeler indirip onu yere serer. İnşâd ettiği şiirinde, eğer kılıç kendisinin kılıcı olsaydı Hanâne'nin ölmüş olacağını söyleyip hasmına tehdidi bırakıp yaralarını sarma öğüsünde bulunur.¹⁶⁴

حَنَانَةٌ كَالْجَمَلِ الْأَوْزِقِ	لَقَيْتُ بِأَسْفَلِ ذِي جَاشِمٍ
حَشِيبٍ يُرِيدُ بِهِ مَفْرِقِي	وَأَهْوَى بِأَبْيَضَ ذِي عُلَّةٍ
وَأَعْجَلَهُ ثَنِيَهُ رَيْقِي	فَسَاوَرْتُهُ وَاسْتَلَبْتُ الْحَشِيبِ
وَكُنْتُ عَلَى الْبَعْدِ ذَا مَصْدَقِ	فَلَمَّا ابْتَدَرْنَا كَبَا مُحَمَّرِ
صَرِيحًا عَلَى الْجَنْبِ وَالْمِرْفِقِ	فَلَوْ كَانَ سَيْفِي لَعَادَرْتُهُ
مَحَارِمِكُمْ وَالْمَنَابِي تَقِي	وَلَكِنَّهُ سَيْفُكُمْ فَاتَّقَى
تَسْفُ يَبِيسًا مِنَ الْعَشْرِقِ	نَعَانِي حَنَانَةٌ طُوبَالَةٌ
وَدَاوِ الْكُلُومِ وَلَا تُبْرِقِ ¹⁶⁵	فَتَفْسَكَ فَانَعِ وَلَا تَنْعِنِي

"Zû Câşim'in¹⁶⁶ aşağısında Hanâne ile karşılaştım, kül rengi¹⁶⁷ deve gibi (heyecanlı) olan.

Kendisiyle başımın ortasını¹⁶⁸ hedeflediği (kana) susamış, keskin kılıcı indirdi. Atıldım ona doğru; aldım elinden keskin kılıcı. Hızla ikincisini getirdi ilk darbem.¹⁶⁹

(Vuruşmada) acele ettiğimizde, yüzüstü kapandı asil olmayan atı; ben (yurdundan) uzakta olmama rağmen sıkı darbe vuran oldum.

Eğer (vurduğum kılıç) benim kılıcım olsaydı, onu yanı ve dirseği üzeri yere serilmiş (ölü) bırakırdım.

Fakat kılıcınız sakındı mahreminizden ve eceller (kader) korudu onu.

¹⁶² Ayyıldız, *Klasik Arap Şiirinde Emevî Dönemine Kadar*, 281-282.

¹⁶³ İbn Manzûr, bu kişinin çoban olduğunu söylemektedir.

¹⁶⁴ Hâşimî, *Tarafe b. Abd hayatüh ve şiruh*, 149.

¹⁶⁵ *Şentemerî*, 175.

¹⁶⁶ Yer ismidir.

¹⁶⁷ Kül rengi Araplarda uğursuzluk alameti sayılırdı.

¹⁶⁸ Lafzen saç ayrımı.

¹⁶⁹ Darbe üstüne darbe indirdiğini söylemektedir.

Kuru sinamekiden bolca yiyen dişi koyun gibi olan Hanâne öleceğimi duyurdu. Kendinin öleceğini haber ver, benim değil. Yaralarını iyileştir ve tehdit etme!"

5.6. Benî Tağlib Kabilesini Hicvetmesi

Tağlib kabilesi; Araplar'ın Adnânî kolundan, bağımsızlıklarına düşkün, Arap yarımadasının köklü kabilelerinden, kabilevî savaşlarda en ön sıralarda yer almış, zorbalara, krallara diklenmiş, başkaldırmış ve savaşçı ruhlarıyla şöhret bulmuş Hristiyan bir kabiledir.¹⁷⁰ Amr bin Hind, el-Gallâg bin Şihâb et-Temîmî ismindeki komutanını Bekr ve Tağlib kabilelerinin arasını düzeltmesi için gönderir. Sanki onlar pusuya yatmış, birbirlerini bekliyorlardı. Benî Tağlib, Bekr'e gece baskın yaptı. Tarafe, Tağlib'in Bekr'e yaptığı gece baskınını kasidesinde dile getirir. Kasidesine şu mısrayla başlar:¹⁷¹

أَشْجَاكَ الرَّيْعُ أَمْ قِدْمُهُ أَمْ رَمَادٌ دَارِسٌ حُمُهُ

"Seni yurt mu hüznülendirdi ya da eskimiş olması mı? Ya da yakacaklarının izi kalmamış küller mi?"

Tarafe, kasidesinin yedi beyitinde atlâlden¹⁷² bahsedip daha sonra Benî Tağlib'i hicvetmeye başlar. Zengin fakir ayrımı olmadan birlikte savaşan Bekr grubunu onlara hatırlatır:¹⁷³

كَسْطُورِ الرِّقِّ رَقَشُهُ بِالضُّحَى مُرَقَّشٌ يَشْمُهُ
لَعِبَتْ بَعْدِي السُّيُولُ بِهِ وَجَرَى فِي رَيْقٍ رَهْمُهُ
جَعَلَتْهُ حَمَّ كَلْكَلِهَا لِرَبِيعِ دِيمَةٍ تَثْمُهُ
فَالْكَتِيبُ مُعَشِيبٌ أَنْفٌ فَتَنَاهِيهِ فَمُرْتَكَمُهُ
حَابِسِي رَسْمٍ وَقَفْتُ بِهِ لَوْ أُطِيعَ النَّفْسُ لَمْ أَرْمُهُ
لَا أَرَى إِلَّا النَّعَامَ بِهِ كَالِإِمَاءٍ أَشْرَفَتْ حُرْمُهُ

"(Bu küller) parşömen satırları gibidir, kuşluk vakti kâtibin dövme nakşedercesine süsleyerek yazdığı."¹⁷⁴

Benden sonra seller oynadı orasıyla,¹⁷⁵ otlar yeni bittiğinde sürekli çiseleyen yağmur aktı.

Ot bitmesi için, sürekli oraya vuran yağmur göğsü ısınmış kıldı¹⁷⁶ orasını.

Kum tepesin baştan aşağıya ot kaplıdır, otlanmamıştır.

Kendisinde devemi durdurduğum¹⁷⁷ iz beni alıkoydu;

¹⁷⁰ Ömer Rıza Kehhâle, *Mucemu kabâili'l-Arab el-kadîme ve'l-hadîse* (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1997), 1/121.

¹⁷¹ Hâşimî, *Tarafe b. Abd hayatüh ve şiruh*, 155.

¹⁷² Terkedilen diyardaki izlerin, kalıntıların tasviri.

¹⁷³ Hâşimî, *Tarafe b. Abd hayatüh ve şiruh*, 155.

¹⁷⁴ Külün içinde kalmış yakacak kalıntılarını, kâtibin dövme yapıyor gibi belirgin yazdığı; yazının güzel olması için de insanların daha etkili iş yaptıkları kuşluk vaktini seçtiği parşömen üzerindeki satırlara benzetmektedir.

¹⁷⁵ Sellerin izleri bir açıp bir kapadığını söylemektedir.

¹⁷⁶ Göğü ısınmış yaptı, üzerine ağırlığıyla düşmekten kinayedir.

¹⁷⁷ Anlam için bk. Şentemerî, 83.

Eğer uysaydım nefsim oradan ayrılmazdım.

*Görmüyorum orada odun demetini başlarının üzerine kaldırmış cariyelere benzeyen devekuşlarından başka bir şey.*¹⁷⁸

تَذْكُرُونَ إِذْ نُقَاتِلُكُمْ
لَا يَضُرُّ مُعَدِمًا عَدَمُهُ

*“Sizinle savaştığımız zaman “yok sayılanın yokluğu zarar vermez” mi diyorsunuz?*¹⁷⁹

Sonra Benî Tağlib’i kurumuş hurma ağacının meyvelerini toplamak için bekleyenlere benzetir. Bu ifade onları değersiz kılmak için yaptığı betimlemedir.¹⁸⁰

أَنْتُمْ نَخْلٌ تُطِيفُ بِهِ
فَإِذَا مَا جُزَّ نَصَطِرُهُ

“Siz etrafını çevirdiğimiz, olgunlaştığında meyvesini kopardığımız bir hurma ağacısınız.”

Dada sonrada Benî Tağlib’i durumlarının kötü olmasıyla, düşkünlükle, acizlikle ve basitlikle betimler.¹⁸¹

وَعَذَابِكُمْ مُقَلِّصَةٌ
فِي دَعَاغِ النَّخْلِ تَحْتَرِمُهُ

“Bakirelerinizin elbiseleri sıvanmıştır, hurma ağaçları arasında yere dökülmüş hurma toplarlar.”¹⁸²

عُجْرٌ شَمَطٌ مَعَا لَكُمْ
تَصْطَلِي نِيرَانَهُ حَدَمُهُ
خَيْرٌ مَا تَرَعُونَ مِنْ شَجَرٍ
يَابِسُ الطَّحْمَاءِ أَوْ سَحْمُهُ
فَسَعَى الْعَلَّاقُ بَيْنَهُ
سَعَى حَبِّ كَاذِبٍ شِيمُهُ
أَحَدَ الْأَزْلَامِ مُقْتَسِمٍ
فَأَتَى أَغْوَاهُمَا رُلْمُهُ
وَالْقَرَارُ بَطْنُهُ غَدَقُ
رَبَّتَتْ جَلْهَاتِهِ أَكْمُهُ
فَفَعَلْنَا ذَلِكَ زَمْنَا
ثُمَّ دَانِي بَيْنَنَا حَكْمُهُ
إِنْ تُعِيدُوهَا نُعِدْ لَكُمْ
مِنْ هِجَاءٍ سَائِرٍ كَلِمُهُ
وَقَتَالٍ لَا يُعْبِكُمْ
فِي جَمِيعِ جَحْفَلٍ هَيْمُهُ
رُزُهُ قَدِيمٌ وَهَبٌ وَهَلَا
ذِي زُهَاءٍ جَمَّةٍ جُهْمُهُ

¹⁷⁸Devekuşlarının kanatlarını kaldırmalarını, cariyelerin başları üzerinde odun demeti taşımalarına benzetilmektedir. (bk. Şentemerî, 84.)

¹⁷⁹ Bu beyitle konu değişmiştir. Beytin başındaki soru edatı vezin gereği düşmüştür. Şentemerî bu beyte, şairin hasımlarının “bizden zengin olanlar malını savunmak için, yoksul olanlar da ganimet almak için savaşıyor; yoksulun savaşı kaybetmesi ona zarar vermez” açıklaması getirmektedir. (bk. Şentemerî, 84.) ed-Dinâvî ise şairin, hasımlarının değersiz kimseler olduğunu ve öldürülmelerinin bir kayıp sayılmayacaklarını onların ağzıyla ifade ettiğini belirtmektedir.

¹⁸⁰ Hâşimî, *Tarafe b. Abd hayatüh ve şiruh*, 155.

¹⁸¹ Hâşimî, *Tarafe b. Abd hayatüh ve şiruh*, 155.

¹⁸² Beyitteki (الدعاع) kelimesi (الدعاع) olarak da rivayet edilmiştir. Buna göre anlam “kötü cins hurma toplarlar” şeklinde olur. (bk. Şentemerî, 85.)

كَمْرَاغٍ سَاطِعٍ قَتْمُهُ

أَخِذًا قِرْنًا فَمُلْتَرَمُهُ

وَالثَّبِيثُ ثَبْتُهُ فَهَمُهُ

حَيْثُ كَمَدِي سَاقَهُ قَدَمُهُ¹⁸³

يَتَزَكُونَ الْقَاعَ تَحْتَهُمْ

لَا تَرَى إِلَّا أَخَا رَجُلٍ

فَالْهَبِيثُ لَا فُؤَادَ لَهُ

لِلْقَتَى عَقْلٌ يَعِيشُ بِهِ

"Yaşlı hizmetçileri sizinle birlikte onun ateşlerinde ısınırlar.¹⁸⁴

Bir bakarsın ki siz de topluluğunuz da ateşin yaktığı odunsunuz.¹⁸⁵

Sizin otlattığınız en iyi ağaç, Tahma'nın¹⁸⁶ kurusu ya da yaşıdır.

Gallâk aralarında karakteri yalancı bir sahtekâr gibi koşturdu.¹⁸⁷

(Pay) oklarını, paylaştırmak için aldı, okların en yanlışı geldi.¹⁸⁸

Yerleşilen bir yerdir, ortasında bol su bulunan, kenarlarını ise kayalıklar süsleyen.¹⁸⁹

Bunu bir zaman yaptık size,¹⁹⁰ sonra aramızı hakem yaklaştırdı

Eğer (harbi) tekrarlıyorsanız, biz de tekrarlarınız size karşı, hicivleri her yere yayılan kasideleri.¹⁹¹

Ve tüm kalabalık ordularla, yakışı ara ara gelmeyen¹⁹² savaşı (tekrarlarınız).

(O ordunun) sesleri: ilerle, dur, savuldur; (onlar) çok kalabalıktırlar, çok sayıda yiğitleri¹⁹³ vardır.

Düz araziye artlarında bırakırlar, sanki tozu kalkmış hayvanların yuvarlandığı bir yermiş gibi.

(Savaşta) dengini (karşısına) alan ve onu bırakmayan gerçek yiğitten başkasını görmezsin (içlerinde).

Korkak yüreksizdir; kaçmayan yüreklidir.¹⁹⁴

Yiğidin, ayağının kendisini¹⁹⁵ götürdüğü yerde kendisiyle yaşadığı bir akılı vardır."

¹⁸³ Nâsırüddin, *Divan Tarafe b. Abd*, 71-72-73.

¹⁸⁴"Onları hurma ağacından yaktıkları ateşte ısınırken yakaladık" demektedir. (Şentemerî, 85.) ed-Dinâvî, bu beyitte (عجائز) kelimesinden sonra (نَمَطٌ) kelimesini de ekler. Bu durumda anlam "saçının siyahı akına karışmış yaşlı hizmetçileri..." şeklinde olmaktadır.

¹⁸⁵ Bu beyit divanda bulunmamaktadır. el-Kureşî, *Cemhere'de* (41.) zikretmiştir.

¹⁸⁶ (bk. Şentemerî, 85.) Tahmâ, ispanakgiller familyasından bir ottur. (Latince: Bienertia)

¹⁸⁷ Gallâk bin Şihâb, Temîm oğullarından biridir. Bu şahıs Nu'man bin el-Munzir'in yönlendirmesiyle Bekr ve Tağlib kabileleri arasında barış anlaşması yaptı. Şair bu şahsı itham etmektedir.

¹⁸⁸ Cahiliye Dönemi'nde anlaşmazlıkları çözmek için, birinde "evet" ya da "emir", diğesinde "hayır" ya da "yasak" yazılı olan iki ok saf-dağa konulur ve çekilirdi. Bu oklardan çıkana da uyulurdu.

¹⁸⁹ Bu ifadeyle iki kabile arasındaki durumu ifade etmektedir.

¹⁹⁰ Sizinle bir zaman savaşı sürdürdük demektedir.

¹⁹¹ Araplar kasideye "kelime" de derlerdi. (bk. Şentemerî, 87.)

¹⁹² Kesintisiz anlamında.

¹⁹³Yiğit diye çevirdiğimiz (يُحْمَةُ) kelimesi, nereden geleceği kestirilemeyen cesur ve güçlü süvari anlamındadır.

¹⁹⁴ Lafzen: kaçmayanın kaçmaması aklındandır. Burada akıl kelimesi mecazen yürek anlamında kullanılmıştır.

¹⁹⁵ Lafzen: bacağı.

Değerlendirme ve Sonuç

Tarafe bin Abd Bekrî, Câhiliye Dönemi'nin en önemli şairleri arasında kabul edilen yaşam öyküsü gizemlerle dolu olan muallaka sahibi bir şairdir. Bahreyn'de dünyaya gelen şairin asıl ismi Amr ve lakabı ilgin anlamına gelen Tarafe'dir. Doğum ve ölüm tarihi tam olarak tespit edilememiştir. Araştırmacıların birçoğu Tarafe'nin soy kütüğünü Bekr bin Vâil'e kadar ulaştırırlar. Tarafe'nin kabilesi meşhur iki büyük Arap kabilesinden biri olan Bekr b. Vâil'dir ve bu kabilede 23 meşhur şair yetişmiştir. Tarafe'nin dayısı, amcaları, kız kardeşi ve babası şairdir. Tarafe daha çocuk yaşta şiiire olan yatkınlığını ve kabiliyetini amcasıyla beraber çıktığı bir yolculukta ilk şiirini inşâd ederek sergilemiş, yaşlılarının çok üzerinde bir sanatsal yeterliliğinin ve yeteneğinin var olduğunu ortaya koymuş ve ilerleyen dönemde Tarafe özellikle hiciv şiirleriyle ön plana çıkmıştır.

Hiciv kelimesi aslında “şiirle çirkin söz söylemek” anlamına gelmektedir. Çünkü Câhiliye Dönemi hiciv şiirlerinde zemmedilen şahsın olumsuz yönlerinin dile getirilmesi, kişinin ya da kabilenin yiğitliğinin, gücünün, kuvvetinin ve otoritesinin yok edilip hiçe sayılması esastır. Câhiliye Dönemi'nde Araplar, diğer kültür ve medeniyetlerde olduğu gibi duygularını, düşüncelerini, sevinçlerini, methiyelerini ve yergilerini inşâd ettikleri şiirleriyle dile getirmişler ve mütteliklerini methederken muhaliflerini hicvederek onları etkisizleştirmek ve değersizleştirmek için hiciv şiirleri söylemişlerdir. Cahiliye Dönemi hicvinin en büyük kaynağı ve destekçisi asabiyetti. Şair, hiciv şiiri inşâd etmek için gerekli malzemeyi, motivasyonu direkt olarak yaşadığı toplumda şahit olduğu, yaşadığı olaylardan tecrübe ederek almıştır.

Hiciv şiiri inşâd eden şairlerin hedef tahtasına yerleştirdikleri kişiler ya da kabileler zaman zaman yaşanan duruma göre farklılık göstermektedir. Genellikle hedeflerinde olan kişiler üst düzey bürokratlar ve yöneticilerdir. Hatta hiciv şairleri bazen bir kişinin yanı sıra ikinci bir kişiyi de şiirinde hicvetmiştir. Tarafe de hiciv şiirinde aynı anda hem Hîre hükümdarı Amr bin Hind'i hem de kardeşi Kâbûs'u hicvetmiştir.

Şairlerin hiciv şiirine yönelmeleri, yaşadıkları bazı önemli olayların psikolojik etkisiyle olduğu bilinmektedir. Tarafe, küçük yaşta amcalarının annesine karşı yaptığı haksızlığın psikolojik etkisiyle amcalarıyla mücadele etmek zorunda kalmış; Bundan dolayı yakınları tarafından eleştiri bombardımanına tutulmuştur. Tarafe de elinden geleni ardına koymadan onlara gözdağı vererek onları eleştirmekten kaçınmamıştır. Bireysel özgürlüğüne aşırı düşkün olan Tarafe, başına buyruk davranışlarından da çekinmeyerek, ailesini ve kavmini terk ederek Arap yarımadasının farklı yerlerinde dolaşmış, farklı kültür ve medeniyetleri tanıma fırsatını yakalamıştır. Ancak sıla hasreti ağır basınca da kavminin yaşadığı yere geri dönmek zorunda kalmıştır.

Tarafe, duyguları aklına hâkim olan hem güçlü hem de realist bir hayal gücüne sahiptir. Şiirlerinde hem güçlü hem de nazik üslubu aynı anda kullanmıştır. Gençliğinin baharında öldürüldüğü için çok fazla şiiri olmayan Tarafe'nin günümüze ulaşan şiirleri dilbilimciler tarafından nahiv kurallarını tespit etmede tanık gösterilmiş, güvenilir kaynak olarak kabul edilmiş ve bazı şiirleri de atasözü olarak kullanılmıştır.

Tarafe, sivri dilli bir yapıya sahiptir. Kin beslediği ve öfkelenildiği kişilere hiciv oklarını çevirir ve hiç acımadan hicveder. Hicvinin keskin uçlu oklarından kurtulan kimse olmamıştır. Zira "Câhiliye Dönemi şairleri arasında methettiğinde yücelten, hicvettiğinde rezil eden kişilerden biri de şair Tarafe'dir." denilmiştir.

Her şairin kendine has bir üslubu vardır. Tarafe'nin de kendine has bir üslubu vardır ve onun üslubu yaşadığı dönemdeki şairlerin üslubundan daha farklı ve üstündür. Üstün ve ayrıcalıklı üslubundan dolayı şiirlerinde derin manalar ifade eden kelimeleri, lafızların en güzelini kullanmış, yenilik getirmiş ve bunları da beyân, kinayeler, vasıflar ve istiarelerle süslemiştir. Tarafe'nin inşâd ettiği hiciv şiirlerinde bedevî şairlerin kabiliyeti, cesareti ve özgürlükçü ruhu net bir şekilde görülürken hicivlerine tehditkâr, öğretici, uzlaştırıcı ve caydırıcı bir hava hâkimdir. Tarafe Benî Tağlib kabilesini hicvederken hiciv kasidesine Câhiliye Dönemi'nin meşhur geleneği "atlâl" ile başlayarak bedevî geleneğe sadık kalmıştır.

Dönemin Hîre sarayı şairlerin uğrak yerinden biriydi. Kısa bir süre olsa da Tarafe'nin dayısı Mütelemmis ile beraber yolu Hîre saraya düşmüş ve hükümdar Amr b. Hind ve kardeşi Kâbus ile nedimelik yapmıştır. Tarafe hükümdarın ve kardeşinin kendine ve dayısına karşı takındıkları tavırlarından rahatsız olmuş, daha önce dayısının hükümdarı hicvettiği gibi kendi de yaşadığı dönemin en güçlü hükümdarını yer yer aşırıya kaçan ifadelerle korkusuzca aşağılayarak hatta müstehcen ifadeler kullanarak ve hayatını tehlikeye atarak hicvetmiştir. Nitekim Tarafe, hükümdarı hicvettikten sonra da yaptığı hicvin bedelini hayatıyla ödemiştir.

Büyük ihtimalle Tarafe'nin eniştesini, dönemin en güçlü kabilesi Benî Tağlib'i ve yine otoriter, yüzü gülmeyen hatta tebessüm bile etmeyen zorba hükümdarı bile hiç çekinmeden ve korkmadan rahatça hicvetmesinin altında yatan temel faktör ölümü umursamayan, her yaşayanın zamanı geldiğinde öleceği inancı ve fanilik duygusudur.

Tarafe'nin şiirlerini edebiyatçılar ve müsteşrikler beğenip takdir ettiler. Kendinden sonra gelen birçok şair onun şiirini ve üslubunu taklit etmiş ve şiirlerinde kullanmıştır.

Yaşanılan dünyada arkasında kendinden daha uzun ömür yaşamış birçok şairden daha derin izler ve söylemediği fakat söylemek istediği sözler

birakarak ömrünün baharında bu yaşanılan dünyadan gençliğinin baharında ayrılmıştır:

وَمَا زَالَ عَنِّي مَا كُنْتُ يَشُوقُنِي وَمَا قُلْتُ حَتَّىٰ اِزْفَضَّتِ الْعَيْنُ بَاكِيًا

“Hâlâ bendedir, arzumu uyandıran gizlediğim ve göz yaş dökerek ağlayıncaya dek söylemediğim şey.”

Kaynakça

- Alem eş-Şentemerî, *Şerhu divanı Tarafe b. el-Abd*, thk. Düriye el-Hatîb-Lütfi es-Saggâl. Beyrut: el-Müessesetü'l-Arabiyye li'd-Dirâsâti ve'n-Neşr, 2000.
- Ayyıldız, Esat. *Klasik Arap Şiirinde Emevî Dönemine Kadar Hiciv*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019.
- Büyükcoşkun, Kudret. “Arabistan”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 3/252-258. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.
- Çetin, Nihad M. “Tarafa”, *İslâm Ansiklopedisi*. 11/766-767. İstanbul: Milli Eğitim Basım Evi, 2. Basım, 1979.
- Çetin, Nihad M. *Eski Arap Şiiri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1973.
- Demirayak, Kenan vd., *Yedi Askı (Arap Edebiyatının Harikaları)*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, İkinci Basım, 2010.
- Demirayak, Kenan. *Arap Edebiyat Tarihi*. Erzurum: Fenomen Yayınları, 2017.
- ed-Dubaî, Cerîr b. Abdilmesîh b. Abdillâh b. Yezd. thk. Hasan Kâmil es-Sayrafi. Kahire: eş-Şirketü'l-Mısriyye, 1390/1970.
- el-Ânî, Sâmî Mekki. *Mücemü elkâbi's-su'arâ*. Dubai: Mektebetü'l-Fellâh, 1. Basım, 1402/1982.
- el-Bağdadî, Abdulkadir b. Ömer. *Hizânetü'l-edeb lübbü lübâbü lisanü'l-Arab*. thk. Abdüsselâm Hârûn. 13. Cilt. Kahire: Mektebetü Hancî, 4. Basım, 1418/1997.
- el-Bağdâdî, Ebû Abdillâh Şihâbüddîn Yâkût b. Abdillâh el-Hamevî er-Rûmî. *Sıfatü Cezireti'l-Arab*, thk. Muhammed b. Ali. Sana: Mektebetü'l-İrşâd, 1. Basım, 1410/1990.
- el-Bustânî, Butrus b. Bulûs. *Udebâü'l Arab fi'l Câhiliyye ve sadrı'l-İslâm*. Mısır: Müessesetü'l-Hindâvî, 2014.
- el-Câhiz, Ebû Osmân Amr b. Bahr b. Mahbûb el-Kinânî. *el-Beyân ve't-tebyîn*. 4 Cilt. Kahire: Mektebetü Hancî, 7. Basım, 1418/1988.
- el-Cubûrî, Yahyâ. *eş-Şi'ru'l-Câhilî*. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 5. Basım, 1407/1983.
- el-Cumahî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Sellâm b. Ubeydillâh b. Sâlim el-Basrî. *Tabakâtü fuhûli's-su'arâ*. Cidde: Dâru'l-Medenî, ts.
- el-Cündî, Ali. *eş-Şâiru'l el-Câhilî eş-şâb Tarafe bin Abd*. Kahire: Dâru'l-Fikri'l-Arabî, ts.

- el-Enbârî, Ebû Bekr Muhammed b. el-Kâsım b. Muhammed. *Şerhu'l-kasâ'idi's-seb'i't-tivâli'l-Câhiliyyât*. thk. Abdüsselam Hârûn. Kahire: Dâru'l-Me'ârif, 5. Basım, 1993.
- el-Galâyînî, Mustafa. *Ricâlü'l-mu'allağâtî'l-asr*. Sayda: Mektebetü'l-Asr, 1418/1998.
- el-Hâşimî, Muhammed Ali. *Tarafe b. Abd hayatüh ve şiruh*. Beyrut: Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmî, 2. Basım, 1407/1987.
- el-İsfahânî, Ebü'l-Ferec Alî b. el-Hüseyn b. Muhammed b. Ahmed el-Kureşî. *el-Eğânî*. 25 Cilt. Beyrut: Dâru'l-İhyâi't-Turâsi'l Arabî, 1986.
- el-Kureşî, Ebû Zeyd. *Cemheretü eş'âri'l-Arab*. Kahire: Nahdatü Mısır, 1981.
- el-Kurtubî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr b. Ferh. *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kur'ân*. 24 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1427/2006.
- el-Merzûbânî, Ebû Ubeydillâh Muhammed b. İmrân b. Mûsâ b. Saîd el-Horasânî el-Bağdâdî. *Mu'cemü's-şu'arâ*, thk. Farûk Eslîm. Lübnan: Dâru Sâdır, 1. Basım, 1425/2005.
- el-Yesûî, Rızkullâh b. Yûsuf b. Abdilmesîh b. Yakûb Şeyho. *Şu'arâ'ü'n-Naşrâniyye*. Beyrut: Matbaatü'l-Âbâi'l-Murselin el-Yesûiyyîn, 1890.
- er-Râfiî, Mustafa Sâdık. *Târîhu âdâbi'l-Arab*. 3 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1. Basım, 1421/200.
- eş-Şentemeri, Ebü'l-Haccâc Yûsuf b. Süleymân b. Îsâ el-A'lem en-Nahvî. *Şerhu's-şu'arâ'i's-sitte*. 2 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Âfakî'l-Cedîde, 3. Basım, 1403/1983.
- et-Tebrîzî, Ebû Zekerîyyâ Yahyâ b. Alî b. Muhammed el-Hatîb. *Şerhu'l-kasâ'idi (Mu'allakâtî)'l-aşr*. Beyrut: el-Matbaatü'l-Münîriyye, 2. Basım, 1352.
- Eyuboğlu, İsmet Zeki. *Yedi Askı Arap Şiirinin İlk Parlak Dönemi*. İstanbul: Adam Yayınları, 1. Basım, 1985.
- ez-Zevzenî, Ebû Abdillâh Hüseyn b. Ahmed. *Şerhu'l-mu'allağâtî's-seb*, thk. Lecnetü't-Tahkîk fî'd-Dâri'l-Âlemiyye. Beyrut: ed-Dâru'l-Âlemiyye, 1983.
- Fares, Bıchar. "Hicâ". *İslâm Ansiklopedisi*. 5/473-474. İstanbul: MEB Yayınları, 1964.
- Fehmi, Bağdatlı Müderriszâde Mehmet. *Târîh-i Edebiyyât-ı Arabiyye*. 2 Cilt. Ankara: Fecr Yayınları, 1. Basım, 2001.
- Feydûh, Abdülkadir. *el-Kiyemü'l-fikriyye ve'l-cemâliyye fî şiri Tarafe b. Abd. Bahreyn*: Müessesetü'l-Eyyâm, 1. Basım, 1998.
- Furat, Ahmet Suphi. *Arap Edebiyatı Tarihi (Başlangıçtan XVI. Asra Kadar)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi.1996.
- Goldzîher, Ignaz. *Klasik Arap Literatürü*, çev. Rahmi Er-Azmi Yüksel. Ankara: İmaj Yayınları, 1. Basım, 1993.
- Güleç, İsmail. "Hz. Peygamber'in Müslüman Olmayan Şairlere Karşı Tutumu". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 20 (2018), 245-268.
- Halîf, Yûsuf. *Dirâsât fî şiri'l-Câhilî*. Kahire: Dâr Garîb, ts.
- Hitti, Philip K. *Siyasal ve Kültürel İslam Tarihi*, çev. Salih Tuğ. İstanbul: İFAV, 2011.

- İbn Manzûr, Ebu'l-Fadl Cemâlüddîn. *Lisânü'l-Arab*. 15 Cilt. Beyrut: Dâru Sâdır, ts.
- İbn. Kuteybe, Ebû Muhammed Abdullâh b. Müslim ed-Dîneverî. *eş-Şi'r ve's-şu'arâ*, thk. Ahmed Muhammed Şâkir. Kahire: Dâru'l-Ma'rife, 1982.
- İşler, Emrullah. "Tarafe bin Abd". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40//14. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.
- Karaaslan, Nasuhi Ünal. "Şair", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 38/302-304. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Kehhâle, Ömer Rıza. *Mucemu kabâili'l-Arab el-kadîme ve'l-hadîse*. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1997.
- Krenkow, F. *Dâiratü'l-maârifî'l-İslâmî*. b.y. 1. Basım, 1418/1998.
- Kurtubî, Ebû Muhammed Alî b. Ahmed b. Saîd b. Hazm el-Endelüsî. *Cemheretü ensâbi'l-Arab*. thk. Abdüsselam Muhammed Hârûn. Kahire: Dâru'l-Me'ârif. 5. Basım, ts.
- Muhtar, Cemal. "Câhiliye Devri Şiiri", *Doğu Dilleri* 1/1(1964), 46-48.
- Nâsırüddin, Mehdî Muhammed. *Divan Tarafe b. Abd*. Beyrut: Dâru'l-İlmiyye, 2. Basım, 1423/2002.
- Öğmüç, Harun. *Kur'an Yorumunda Şiirin Yeri (II/VIII. Asır Çerçevesinde)*. İstanbul: İsam Yayınları, 2010.
- Ömer, Ahmed Muhtar. *Mucemü'l-lügati'l-Arabiyye el-muâsıra*. Kahire: Âlemü'l-Kütüb, 1429/2008.
- Özdemir, Sevim. Arap Belağatının Kaynağı Olarak Câhiliye Şiiri ve Muallakalar. *İslâmî İlimler E-Dergisi* 9 (Ocak-Şubat 2016), 1-68
- TDK. *Türkçe Sözlük*. Ankara: 1988.
- Yanık, Nevzat H. "Tarafe'nin Öldürülmesi", *Doğu Esintileri*, 5/2 (Temmuz 2016), 69-86.
- Yücebaş, Hilmi. *Hiciv ve Mizah Edebiyatı Antolojisi*. İstanbul: Yelken Matbaası, 1976.

Exstended Abstract

Tarafah ibn al-Abd, whose life is full of mysteries, is considered among the most important poets of The Jahiliyyah Period and owns a Mu'allaqat. He was born in Bahrain and although his actual name is Amr, his nickname is Tarafah, which means tamarix. His birth and death dates could not be confirmed exactly. A majority of the researchers date his bloodline back to Banu Bakr bin Wa'il. He is from the Bakr bin Wa'il tribe, which is one of the two major tribes of Arabian Peninsula, and 23 famous poets were from this tribe along with Tarafah. His father, uncles and sisters are all poets. He showed his inclination and ability towards poetry by writing his first poem in a journey he set off with his uncle while he was a kid. He made it obvious that he was superior to the other kids of his time in terms of artistic proficiency and later, he became outstanding in satiric poetry.

The word Satire means "to speak ill of someone via poetry". In the Jahiliyyah Period satire poems, it is essential that the power, courage and the authority of the target tribe or person is negated. Arabs in the Jahiliyyah Period used the poetry as a way of expressing their emotions, thoughts, happiness and sorrow just like other civilisations. Arabs

Bu makale araştırma ve yayın etiğine uygun hazırlanmıştır. iThenticate® intihal incelemesinden geçirilmiştir.

praised their loved ones and allies while satirizing their opponents. The primary source and supporter of the Jahiliyyah Period satiric poetry is being short-tempered. Tarafah got the required motivation and resource to write his poems from the events he directly witnessed.

The poets, who write satire poems, changed their targets from time to time in accordance with the ongoing events. Their targets are mostly senior bureaucrats and rulers. Even some satire poets satirized two people at once in a single poem. Tarafah, for instance, satirized both Amr ibn Hind the ruler of Hirah and his brother Qabus in one of his poems.

It is known that the inclination towards the satire among the poets is a psychological result of some important events that the poets go through. Tarafah had to struggle with his uncles as a psychological result of the injustice they caused when he was a kid. Consequently, he was fiercely criticised by his tribe and family members. Regardless, Tarafah did everything he could and satirized his relatives. Tarafah who is too fond of his individual freedom left his family and tribe behind, with the help of his independent behaviour, and started wandering the Arabian Peninsula, meeting new cultures and civilisations. But a while later, he had to return home when the homesickness won.

Tarafah had an emotion-dominant, strong and realist imagination. He used a strong but kind wording at the same time in his poems. He does not have many poems as he was executed at a very young age. But his poems that reach to us are used as witnesses in determining the rules of syntax, are considered reliable source and are used as proverbs in Arabic.

Tarafah has a sharp-tongued manner. He relentlessly satirizes those who he does not like. No one has ever evaded his satires. That is why he is called "the poet who glorifies those who he praises and disgrace those who he satirizes".

Every poet has a different wording than one another. Tarafah has a very distinct wording that is superior to that of his contemporary poets. As a result of his superior and exclusive wording, he used the best words that have the deepest meanings in his poems, he made a breakthrough and ornamented them with several literary word plays. In his satire poems, the courage, ability and the free spirits of Bedouin poets are dominant while his wording is educative, mediator, menacing and disincentive. Tarafah remained loyal to the Jahiliyyah Period custom by starting his satire poem with an Atlal dedicated to the Banu Taghlib.

The Hira palace of the period was an assembly area for the poets. Although for a short duration, Tarafah and his uncle Mutalammis stayed at the palace and spent some time with the Hira ruler Amr b. Hind and his brother Qabus. Tarafah got disturbed by the attitude the ruler showed against them and just like his uncle did to their ruler, Tarafah satirized Amr b. Hind and his brother with expressions that are partly off the limits and partly obscene without fear. Indeed, he paid the price of satirizing a ruler with his own life.

The reasons behind Tarafah's never-ending and fearless satire poems towards rulers, family members and tribes are probably his care-free attitude towards death and the belief of "everybody will die eventually when their time comes".

Many literary scholars and orientalisists appreciated his poems and many other poets after him imitated his poetry and wording.

He left deeper marks in the world than those who lived longer than him but he left the world without saying those he wanted to say:

وَمَا زَالَ عَنِّي مَا كُنْتُ يَشُوقُنِي وَمَا قُلْتُ حَتَّى ارْفَضَّتِ الْعَيْنُ بَاكِيًا

“I still have that, which arouse my desire, which I try to supress and could not spit out without shedding tears.”

